

PIRMĀS INSTANCES TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2006. gada 13. decembrī *

Lieta T-304/01

Julia Abad Pérez, ar dzīvesvietu El Barako [*El Barraco*] (Spānija), un 481 pārējie prasītāji, kuru vārdi ir ietverti šā sprieduma pielikumā,

Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos, Madride (Spānija),

Unió de Pagesos, Barselona (Spānija),

ko pārstāv M. Roka Hunients [*M. Roca Junyent*], H. Roka Sagarra [*J. Roca Sagarra*], M. Pons de Valls Alomars [*M. Pons de Vall Alomar*] un E. Sagarra Triass [*E. Sagarra Trias*], advokāti,

prasītāji,

* Tiesvedības valoda — spāņu.

pret

Eiropas Savienības Padomi, ko sākotnēji pārstāvēja Dž. Karberijs [*J. Carbery*] un F. Florindo Gižons [*F. Florindo Gijón*], pēc tam — Florindo Gižons un M. Balta [*M. Balta*], pārstāvji,

un

Eiropas Kopienu Komisiju, ko pārstāv G. Beršeids [*G. Borscheid*] un S. Pardo Kvintijana [*S. Pardo Quintillán*], pārstāvji, kam palīdz H. Gerra Fernandess [*J. Guerra Fernández*], advokāts,

atbildētājas,

prasībā par zaudējumu atlīdzību saskaņā ar EKL 235. pantu un EKL 288. panta otro daļu, lai tiktu kompensēti iespējamie zaudējumu, kas prasītājiem radušies Padomes un Komisijas pieņemto aktu un pieļautās bezdarbības rezultātā pēc tam, kad Spānijā tika konstatēta govju sūkļveida encefalopātija.

EIROPAS KOPIENU
PIRMĀS INSTANCES TIESA
(pirmā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs R. Garsija-Valdekasass [*R. García-Valdecasas*], tiesneši Dž. D. Kuks [*J. D. Cooke*] un I. Labucka,

sekretārs H. Palasio Gonsales [J. Palacio González], galvenais administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2006. gada 15. februārī,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

Prāvas rašanās fakti

- 1 Prasītāji ir 482 spāņu lopkopji — proti, profesionāļi, lopkopības nozares uzņēmumi un lauksaimniecības kooperatīvi, kuros ietilpst dažādi liellopu audzēšanas nozares uzņēmumi —, kurus atbalsta divas saskaņā ar Spānijas tiesībām dibinātas profesionālās lauksaimniecības organizācijas: *Unión de Pagesos* un *Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos* [Lauksaimnieku un lopkopju organizāciju apvienība] (turpmāk tekstā — “COAG”).
- 2 Govju sūkļveida encefalopātija (turpmāk tekstā — “GSE”), ko sauc par “govju trakumsērgu”, pieder slimību grupai, kuras sauc par transmisīvajām sūkļveida encefalopātijām, kam ir raksturīga smadzeņu degenerācija un nervu šūnu sūkļveida aina mikroskopiskajā analizē. Iespējams, ka GSE ir radusies liellopiem domātās barības pagatavošanas metodes modifikāciju dēļ, jo tai ir pievienoti proteīni, kas iegūti no aitām, kurām bijusi tā sauktie “aitu drebuļi”. Slimība tiek pārnēsāta galvenokārt uzņemot barību, it īpaši gaļas un kaulu miltus, no kuriem nav izdalīts

slimības ierosinātājs, kā arī, diezgan retos gadījumos — pārnesot no mātes uz jaundzimušo dzīvnieku. Slimībai ir raksturīgs vairāku gadu ilgs inkubācijas periods.

- 3 GSE pirmo reizi tika konstatēta 1986. gadā Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē. Saskaņā ar Revīzijas palātas 2001. gada 13. septembra Īpašo ziņojumu Nr. 14/2001 par GSE (OV C 324, 1. lpp.) līdz 2001. gada 31. maijam šajā valstī bija reģistrēti gandrīz 180 000 GSE gadījumu, kamēr pārējā Eiropas Savienībā bija apstiprināti 1738 GSE gadījumi. 1992. gadā gadījumu skaits Apvienotajā Karalistē sasniedza rekordaugstu līmeni un pēc tam samazinājās, kamēr kopš 1996. gada GSE gadījumu skaits pārējā Eiropas Savienības teritorijā pieauga.
- 4 Apvienotā Karaliste 1988. gada jūlijā aizliedza, pirmkārt, pārdot atgremotājiem paredzētu barību, kas satur atgremotāju olbaltumvielas, un, otrkārt, ar šādu barību barot atgremotājus ("Ruminant Feed Ban" [Atgremotāju barības aizliegums], kas ietverts *Bovine Spongiform Encephalopathy Order* [Rikojumā par govju sūkļveida encefalopātiju] (1988, *SI 1988/1039*), vēlāk grozīts).
- 5 Arī Kopienas iestādes kopš 1989. gada jūlija ir pieņēmušas dažādus noteikumus, lai cīnītos pret GSE. Lielākā daļa pasākumu ir veikti, pamatojoties uz Padomes 1989. gada 11. decembra Direktīvu 89/662/EEK par veterinārajām pārbaudēm Kopienas iekšējā tirdzniecībā, lai izveidotu iekšējo tirgu (OV L 395, 13. lpp.), un Padomes 1990. gada 26. jūnija Direktīvu 90/425/EEK par veterinārajām un zootehniskajām pārbaudēm, kas piemērojamas Kopienā iekšējā tirdzniecībā ar noteiktiem dzīvniekiem un produktiem, lai izveidotu iekšējo tirgu (OV L 224, 29. lpp.), kurās Komisijai ir ļauts veikt aizsardzības pasākumus, tiklīdz pastāv draudi dzīvnieku vai cilvēku veselībai.

- 6 Komisijas 1989. gada 28. jūlija Lēmumā 89/469/EEK par atsevišķiem aizsardzības pasākumiem pret GSE Apvienotajā Karalistē (OV L 225, 51. lpp.) ir paredzēts noteikts skaits ierobežojumu Kopienas iekšējai tirdzniecībai ar liellopiem, kas dzimuši Apvienotajā Karalistē līdz 1988. gada jūlijam. Minētais lēmums ir grozīts ar Komisijas 1990. gada 7. februāra Lēmumu 90/59/EEK (OV L 41, 23. lpp.), kurā aizliegums no Apvienotās Karalistes eksportēt liellopus ir vispārināts, to attiecinot uz visiem liellopiem, kas ir vecāki par sešiem mēnešiem. Komisijas 1990. gada 8. jūnija Lēmumā 90/261/EEK, ar ko ir grozīts Lēmums 89/469/EEK un Lēmums 90/200/EEK par papildu prasībām atsevišķiem audiem un orgāniem saistībā ar GSE (OV L 146, 29. lpp.), ir paredzēts, ka minētā aizlieguma ievērošana ir jānodrošina, dzīvniekus īpaši iezīmējot un izmantojot datorizētu veidlapu sistēmu dzīvnieku identificēšanai. Vēl ar Komisijas 1990. gada 6. marta Lēmumu 90/134/EEK (OV L 76, 23. lpp.) GSE tika iekļauta to paziņojamo slimību sarakstā, kuras jāpaziņo saskaņā ar Padomes 1982. gada 21. decembra Direktīvu 82/894/EEK par dzīvnieku slimību paziņošanu Kopienā (OV L 378, 58. lpp.), nosakot pienākumu reizi nedēļā paziņot par jaunatklātiem GSE perēkļiem.
- 7 Ar Komisijas 1990. gada 9. aprīļa Lēmumu 90/200/EEK, ar kuru nosaka papildu prasības atsevišķiem audiem un orgāniem saistībā ar GSE (OV L 105, 24. lpp.), tika ieviesti vairāki ierobežojoši pasākumi Kapienu iekšējai atsevišķu audu un orgānu tirdzniecībai starp Apvienoto Karalisti un citām Kopienas dalībvalstīm, proti, govju izcelsmes smadzeņu, mugurkaula smadzeņu, mandeļu, aizkrūtes dziedzeru, liesu un zarnu, it īpaši ja šie orgāni ir no dzīvniekiem, kuri pirms nokaušanas ir bijuši vairāk nekā sešus mēnešus veci. Tika aizliegta arī citu orgānu un audu, kuri nav paredzēti lietošanai pārtikā, izplatīšana un tika noteikts, ka katrs liellops, par kuru ir aizdomas uz GSE, ir jānokauj atsevišķi un tā smadzenes ir jāpārbauda, lai konstatētu slimību. Ja GSE tiek apstiprināta, lēmumā ir noteikts, ka jāiznīcina dzīvnieka kautķermenis un iekšējie orgāni. Komisijas 1992. gada 14. maija Lēmumā 92/290/EEK par atsevišķiem aizsargpasākumiem attiecībā uz govju embrijiem Apvienotajā Karalistē saistībā ar GSE (OV L 152, 37. lpp.) visām dalībvalstīm tika noteikts pienākums nodrošināt, ka uz citām dalībvalstīm netiek nosūtīti govju dzimtas dzīvnieku embriji, kas ir no telēm, kurām ir konstatēta GSE vai ir aizdomas par to. Attiecībā uz

Apvienoto Karalisti ar šo lēmumu tika aizliegts eksportēt embrijus, kas ņemti no pirms 1988. gada 18. jūlija dzimušiem dzīvniekiem, un tika noteikts, ka ir jāveic pasākumi donordzīvnieku identificēšanai.

- 8 Ar Komisijas 1994. gada 27. jūnija Lēmumu 94/381/EK par noteiktiem aizsardzības pasākumiem saistībā ar govju sūkļveida encefalopātiju un barību, kuras pamatā ir zīdītāju izcelsmes proteīni (OV L 172, 23. lpp.), tika aizliegts visā Kopienā atgremotāju barošanai izmantot barību, kuras pamatā ir zīdītāju izcelsmes proteīni; tomēr dalībvalstīs, kuras var piemērot sistēmu atgremotāju un neatgremotāju dzīvnieku proteīnu nošķiršanai, ir pieļaujams — pēc tam, kad saņemta Komisijas atļauja — atgremotāju barībā izmantot citu zīdītāju izcelsmes proteīnus. Komisijas 1994. gada 27. jūnija Lēmumā 94/382/EK par alternatīvu termiskās apstrādes sistēmu apstiprināšanu atgremotāju atkritumu pārstrādei, lai padarītu nekaitīgus sūkļveida encefalopātijas ierosinātājus (OV L 172, 25. lpp.), ir uzskaitītas tādas dzīvnieku izcelsmes atkritumu, kuri nevar tikt izmantoti atgremotāju barībā, pārstrādāšanas darbības, ar kurām nevar padarīt nekaitīgus GSE ierosinātājus, un uzskaitīti produkti, ar kuriem slimību nevarētu pārnest un kas tādējādi neietilpst šo noteikumu piemērošanas jomā — želatīns, ādas, dziedzeri un orgāni izmantošanai farmācijā, asinis un asins produkti, piens, speķis un vieglie un iekšējo orgānu tauki.
- 9 Komisijas 1994. gada 27. jūlija Lēmumā 94/474/EK par atsevišķiem aizsargpasākumiem pret GSE un ar ko atceļ Lēmumus 89/469 un 90/200 (OV L 194, 96. lpp.), tika noteikts, ka jāpauz no diviem līdz sešiem gadiem — laikam, kurā govju audzēšanas vietā nedrīkst būt reģistrēts neviens GSE gadījums, lai šo dzīvnieku gaļu svaigā veidā no Apvienotās Karalistes varētu eksportēt uz citām dalībvalstīm. Ar šo lēmumu tika arī aizliegts no Apvienotās Karalistes eksportēt visus līdz 1995. gada 1. janvārim ražotos materiālus un produktus, uz kuriem attiecas Lēmums 94/382.

- 10 1996. gada 20. martā *Spongiform Encephalopathy Advisory Committee* [Sūkļveida encefalopātijas problēmu padomdevēja komiteja] (turpmāk tekstā — “SEAC”), neatkarīga zinātniska organizācija, kuras pienākums ir sniegt ieteikumus Apvienotās Karalistes valdībai GSE sakarā, izdeva paziņojumu par desmit vienas variācijas Kreicfelda-Jakoba slimības — cilvēkam letāla neiroloģiska saslimšana — gadījumiem, kas diagnosticēti 42 gadus veciem vai jaunākiem cilvēkiem, un precizēja, ka “ kaut arī nepastāv tieši pierādījumi par saistību [..] [šajā posmā] visticamākais izskaidrojums [varētu būt], ka šie gadījumi [ir] saistīti ar to, ka zināmi govju iekšējie orgāni varēja būt GSE skarti vēl pirms aizlieguma ieviešanas 1989. gadā”.
- 11 Tajā pašā dienā Apvienotās Karalistes lauksaimniecības, zvejniecības un pārtikas ministrs pieņēma lēmumu aizliegt, pirmkārt, zīdītāju izcelsmes gaļas un kaulu miltu tirdzniecību un piegādi, kā arī to izmantošanu nobarojamo dzīvnieku barībā, tostarp vistu, zirgu un zivju, un, otrkārt, lietošanai cilvēku pārtikā pārdot gaļu, kas iegūta no vairāk nekā 30 mēnešu vecām govīm. Tajā pat laikā zināms skaits dalībvalstu un trešo valstu veica pasākumus, ar ko aizliedza Apvienotās Karalistes izcelsmes, vai — trešās valstīs: Eiropas Savienības izcelsmes — govju vai liellopu gaļas importu.
- 12 1996. gada 22. martā Eiropas Savienības Veterinārijas zinātniskā komiteja (turpmāk tekstā — “VZK”) izdarīja slēdzienu, ka, pamatojoties uz pieejamajiem datiem, nevar pierādīt GSE pārvešanu uz cilvēku. Tomēr, ņemot vērā šāda riska pastāvēšanu, VZK rekomendēja attiecībā uz Kopienas iekšējo tirdzniecību īstenot Apvienotās Karalistes veiktos pasākumus saistībā ar vairāk nekā 30 mēnešus vecu govju kautķermeņu atkaulošanu apstiprinātos uzņēmumos un rekomendēja Kopienai veikt atbilstošus pasākumus, lai aizliedgtu dzīvnieku barībā izmantot gaļas un kaulu miltus.
- 13 Komisija 1996. gada 27. martā pieņēma Lēmumu 96/239/EK par dažiem ārkārtas pasākumiem aizsardzībai pret GSE (OV L 78, 47. lpp.), ar ko pārejas periodā no Apvienotās Karalistes uz citām dalībvalstīm un trešām valstīm aizliedza eksportēt

govis, govju gaļu vai no tās iegūtus produktus. Šajā lēmumā it īpaši bija noteikts, ka Apvienotā Karaliste no savas teritorijas nedrīkst izvest, pirmkārt, dzīvas govis, to spermu un embrijus; otrkārt, Apvienotajā Karalistē nokautu govju dzimtas dzīvnieku gaļu; treškārt, no Apvienotajā Karalistē nokautiem govju dzimtas dzīvniekiem iegūtus produktus, kuri varētu nonākt cilvēku vai dzīvnieku pārtikā, un medicīnā, farmācijā vai kosmetoloģijā izmantojamus produktus un, ceturtkārt, zidītāju izcelsmes gaļas un kaulu miltus. Apvienotajai Karalistei katru otro nedēļu Komisijai ir jāiesniedz ziņojums par aizsardzības pret GSE pasākumu piemērošanu. Visbeidzot, Apvienotajai Karalistei tika lūgts iesniegt jaunus priekšlikumus GSE kontrolei tās teritorijā, jo pēc tam, pamatojoties uz tās minēto, ir jāpārskata Lēmums 96/239.

- 14 VZK 1996. gada 26. aprīlī pieņēma atzinumu, saskaņā ar kuru nepastāv risks pārnest GSE ar govju dzimtas dzīvnieku spermu, izteica atbalstu ar Lēmumu 92/290 veiktajiem pasākumiem, kamēr tiks pabeigti zinātniskie pētījumi par slimības pārnēsāšanu ar embrijiem, un precizēja ražošanas metodes, kuras izmantojamas želatīna un tauku apstrādei. 1996. gada 11. jūnijā Komisija, it īpaši pamatojoties uz šo atzinumu, pieņēma Lēmumu 96/362/EK, ar kuru groza Lēmumu 96/239 (OV L 139, 17. lpp.), ar ko tika atcelts aizliegums no Apvienotās Karalistes eksportēt govju dzimtas dzīvnieku spermu un citus produktus, tostarp želatīnu, dikalcija fosfātu, aminoskābes un peptīdus, taukus un to produktus vai derivātus, ar noteikumu, ka tie tiek iegūti saskaņā ar šā lēmuma pielikumā noteiktajām metodēm, iestādēs, kuras atrodas valsts veterinārārsta pārraudzībā.
- 15 Spānija 1996. gada 4. jūlijā savā teritorijā aizliedza ievest atsevišķus Francijas, Īrijas, Portugāles un Šveices izcelsmes govju orgānus un riska grupas produktus un noteica, ka ir jāiznīcina Spānijā nokauto govju un tās izcelsmes govju gaļa. 1996. gada 9. oktobrī šis pasākums tika paplašināts attiecībā uz atsevišķiem aitu un kazu orgāniem, kuru izcelsme ir iepriekšminētajās valstīs un arī Apvienotajā Karalistē, jo pēdējā sākotnējā sarakstā netika iekļauta Lēmumā 96/239 paredzēto pasākumu dēļ.

- 16 Ar Komisijas 1996. gada 18. jūlija Lēmumu 96/449/EK par termiskās apstrādes režīmu aizstāšanas akreditēšanu dzīvnieku atkritumu pārstrādei saistībā ar sūkļveida encefalopātijas izraisītāju neitralizēšanu (OV L 184, 43. lpp.) tika aizstāts iepriekš minētais Lēmums 94/382 un, sākot ar 1997. gada 1. aprīli, noteiktas minimālās prasības dzīvnieku atkritumu pārstrādei. Ar savu 1997. gada 21. oktobra Lēmumu 97/735/EK par atsevišķiem aizsargpasākumiem saistībā ar noteikta veida zīdītājdzīvnieku atkritumu tirdzniecību (OV L 294, 7. lpp.) Komisija aizliedza eksportēt uz citām dalībvalstīm un trešām valstīm tādus zīdītājdzīvnieku gaļas un kaulu miltus, kuri nav ražoti saskaņā ar Lēmumā 96/449 paredzēto sistēmu.
- 17 Eiropas Parlaments 1996. gada 18. jūlijā izveidoja pagaidu izmeklēšanas komisiju saistībā ar GSE. 1997. gada 7. februārī šī komisija pieņēma Ziņojumu par iespējamajiem pārkāpumiem vai sliktu pārvaldību saistībā ar Kopienas tiesību aktu GSE jomā piemērošanu, neskarot Kopienas un valsts tiesu iestāžu kompetenci (turpmāk tekstā — “izmeklēšanas komisijas ziņojums”). Šajā ziņojumā bija atzīts, ka Komisija, Padome un Apvienotās Karalistes iestādes ir slikti pārvaldījušas GSE krīzes stāvokli, un tika kritizēta Kopienas komiteju, kuras atbildīgas par veterinārajiem un sanitārajiem jautājumiem, darbība. 1997. gada 19. februārī Parlaments pieņēma rezolūciju par pagaidu izmeklēšanas komitejas secinājumiem, kurā šo ziņojumu apstiprināja un noteica Komisijai, Padomei un dalībvalstu valdībām veikt komitejas rekomendāciju īstenošanai nepieciešamos pasākumus.
- 18 Ar Komisijas 1997. gada 30. jūlija Lēmumu 97/534/EK par materiālu, kas saistīti ar sūkļveida encefalopātijas pārnēsāšanas risku, izmantošanas aizliegšanu (OV L 216, 95. lpp.) tika aizliegta “specifiska riska” materiālu (turpmāk tekstā — “SRM”) izmantošana, proti, pirmkārt, galvaskausu, tostarp arī smadzeņu un acu, mandeļu un mugurkaula smadzeņu, kas iegūti no govīm, aitām vai kazām, kuras ir vairāk nekā divpadsmit mēnešu vecas vai arī kuru pastāvīgie priekšzobi ir pāršķēlušī smaganas, un, otrkārt, aitu un kazu liesu izmantošana. Ar šā lēmuma stāšanos spēkā ir aizliegta jebkāda SRM izmantošana, kā arī govju, aitu un kazu dzimtas dzīvnieku mugurkaulāja izmantošana, lai iegūtu mehāniski atdalītu gaļu. Turklāt SRM ir īpaši

jāpārstrādā, lai tiktu iznīcināti, un tie ir jāsadedzina, neskarot papildu pasākumus, ko dalībvalstis veikušas attiecībā uz to teritorijā nokautajiem dzīvniekiem. Šā lēmuma spēkā stāšanās sākotnējais termiņš, proti, 1998. gada 1. janvāris, vēlāk tika pārcelts uz 2000. gada 30. jūniju. Tomēr 2000. gada 29. jūnijā Komisija pieņēma Lēmumu 2000/418/EK, ar ko regulē materiālu, kas saistīti ar sūkļveida encefalopātijas pārnēsāšanas risku, izmantošanu un groza Lēmumu 94/474 (OV L 158, 76. lpp.), ar kuru Lēmums 97/534 tika atcelts un aizstāts.

- 19 1998. gada 16. martā Padome pieņēma Lēmumu 98/256/EK par ārkārtas pasākumiem aizsardzībai pret govju sūkļveida encefalopātiju, ar ko groza Lēmumu 94/474/EK un atceļ Lēmumu 96/239/EK (OV L 113, 32. lpp.), tādējādi mīkstinādama aizliegumu ievest no Ziemeļīrijas noteikta veida gaļu un no govju gaļas iegūtus produktus — saskaņā ar ganāmpulku sertificēšanas režīma nosacījumiem (*Export Certified Herds Scheme*). Ar šo lēmumu it īpaši tika atcelts aizliegums uz citām dalībvalstīm un trešām valstīm eksportēt atkaulotu govju gaļu un no govju gaļas iegūtus produktus, kas iegūti no dzīvniekiem, kuri dzimuši un audzēti Ziemeļīrijā un ir no sertificētiem ganāmpulkiem, ko nav ietekmējusi GSE, un kuri nokauti Ziemeļīrijā tieši šim mērķim paredzētās kautuvēs. Gaļa ir jāatkaulo gaļas izciršanas uzņēmumos un jāuzglabā saldētavās Ziemeļīrijā, kas tiek izmantotas tikai no šīm kautuvēm nākušajiem produktiem. Pēc tam ar Komisijas 1998. gada 29. maija Lēmumu 98/351/EK (OV L 157, 110. lpp.) kā sākuma datums eksportam no Ziemeļīrijas tika noteikts 1998. gada 1. jūnijs.
- 20 Komisija 1998. gada 25. novembrī pieņēma Lēmumu 98/692/EK par atsevišķiem ārkārtas pasākumiem aizsardzībai pret GSE (OV L 328, 28. lpp.), ar kuru grozīja Lēmumu 98/256 un mīkstināja aizliegumu noteiktu produktu eksportam no Apvienotās Karalistes — pamatojoties uz eksporta autorizācijas principu datumpamatotās eksporta shēmas ietvaros (*Date-Based Export Scheme* vai *DBES*). Tas attiecās uz šādiem produktiem: svaigu gaļu, maltu gaļu un gaļas produktiem, gaļas izstrādājumiem un gaļēdājiem mājdzīvniekiem paredzētu pārtiku, kas iegūta no govīm, kas dzimušas un audzētas Apvienotajā Karalistē un nokautas Apvienotajā Karalistē kautuvēs, kurās netiek kauti prasībām neatbilstoši liellopi. Govju dzimtas dzīvnieks saskaņā ar *DBES* ir prasībām atbilstošs, ja tas ir dzimis un audzēts

Apvienotajā Karalistē un ja nokaušanas brīdī ir izpildīti zināmi nosacījumi — it īpaši tas, ka dzīvnieku ir jāvar identificēt; ir jāvar noteikt tā māti un ganāmpulku; dzīvniekam ir jābūt vismaz 6 mēnešus, bet ne vairāk kā 30 mēnešus vecam; dzīvnieka mātei ir jābūt bijušai dzīvai vismaz 6 mēnešus pēc dzīvnieka dzimšanas, tai nedrīkst būt bijušas GSE pazīmes un nevar būt aizdomu, ka tai varētu būt bijusi šī slimība. Ja nokaušanai paredzētais dzīvnieks neatbilst šīm prasībām, tas ir automātiski jānoraida un gadījumā, ja eksports jau ir noticis, ir jāinformē galamērķa vietas kompetentā iestāde. Turklāt prasībām atbilstošo dzīvnieku nokaušanai ir jānotiek kautuvēs, kurās netiek kauti govju dzimtas dzīvnieki, kuri neatbilst attiecīgajām prasībām. Ar Komisijas 1999. gada 23. jūlija Lēmumu 1999/514/EK (OV L 195, 42. lpp.) kā šo produktu eksporta sākuma datums tika noteikts 1999. gada 1. augusts.

- 21 Ar Lēmumu 2000/418 tika galīgi noregulēta SRM izmantošana, aprakstot produktus no govīm, aitām un kazām, kuras izaudzētas un nokautas pēc 2000. gada 1. oktobra saskaņā ar īpašu procedūru GSE pārnēsāšanas novēršanai. Ar šo lēmumu arī tika aizliegta šo dzīvnieku galvas un mugurkaulāja kaulu izmantošana, ja ir izmantotas noteiktas nokaušanas metodes.

- 22 2000. gada novembrī un decembrī vairākās dalībvalstīs notika vairākkārtēji GSE uzliesmojumi. 2000. gada 22. novembrī pirmais govju trakumsērgas gadījums tika konstatēts Spānijā. 2001. gada novembrī Spānijā bija reģistrēti 73 diagnosticēti GSE gadījumi.

- 23 Padome 2000. gada 4. decembrī pieņēma Lēmumu 2000/766/EK par atsevišķiem aizsargpasākumiem saistībā ar govju sūkļveida encefalopātiju un dzīvnieku proteīnu izmantošanu dzīvnieku barībā (OV L 306, 32. lpp.), kas stājās spēkā 2001. gada 1. janvārī un ar ko dalībvalstīm tika noteikts aizliegums dzīvnieku, kuri tiek turēti, nobaroti vai audzēti izmantošanai pārtikā, barībai izmantot pārveidotus dzīvnieku

proteīnus. Turklāt dalībvalstīm bija jāaizliedz laist tirgū, pārdot, importēt no trešām valstīm un eksportēt uz trešām valstīm dzīvnieku proteīnus, kas domāti lietošanai nobarojamo dzīvnieku barībā, kā arī veikt šo proteīnu izņemšanu no apgrozības, izplatīšanas ķēdēm un barošanas vietās izvietotajām glabātuvēm.

Process un lietas dalībnieku prasījumi

- 24 Ar prasības pieteikumu, kas Pirmās instances tiesas kancelejā iesniegts 2001. gada 7. decembrī, prasītāji cēla šo prasību.
- 25 Ar atsevišķu dokumentu, kas Pirmās instances tiesas kancelejā iesniegts 2002. gada 27. februārī, Komisija, pamatojoties uz Pirmās instances tiesas reglamenta 114. pantu, izvirzīja iebildumu par nepieņemamību. Ar Pirmās instances tiesas (piektā palāta) 2002. gada 27. jūnija rīkojumu iebildums par nepieņemamību tika pievienots pamata lietai.
- 26 Pēc tiesneša referenta ziņojuma Pirmās instances tiesa (pirajā palāta) nolēma sākt mutvārdu procesu. Procesa organizatorisko pasākumu ietvaros Pirmās instances tiesa Padomei un Komisijai uzdeva vairākus jautājumus. Atbildētājas uz šiem jautājumiem atbildēja noteiktajā termiņā.
- 27 Lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Pirmās instances tiesas uzdotajiem jautājumiem tika uzklautas atklātajā tiesas sēdē 2006. gada 15. februārī.

28 Prasītāju prasījumi Pirmās instances tiesai ir šādi:

- prasību atzīt par pieņemamu;
- atzīt, ka Padome un Komisija ir rīkojušās prettiesiski un tādēļ tās saskaņā ar EKL 288. pantu ir atbildīgas par GSE krīzes izplatību Eiropas Savienībā un tādējādi arī par prasības pieteikumā minēto zaudējumu rašanos;
- piespriest Padomei un Komisijai solidāri atlīdzināt prasītājiem radušos mantiskos zaudējumus EUR 19 438 372,69 apmērā, kā arī morālo kaitējumu 15 % apmērā no iepriekšminētās summas, proti, EUR 2 915 755,80 apmērā;
- piespriest Padomei un Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

29 Padomes un Komisijas prasījumi Pirmās instances tiesai ir šādi:

- prasību atzīt par nepieņemamu;
- katrā ziņā noraidīt prasību kā nepamatotu;
- piespriest prasītājiem atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Par pieņemamību

- 30 Atbildētājas — Padome un Komisija — norāda trīs nepieņemamības pamatus. Pirmais pamats ir saistīts ar prasības pieteikuma neatbilstību Reglamenta 44. panta 1. punkta a) apakšpunktam un 44. panta 5. punktam formālu neprecizitāšu dēļ attiecībā uz prasītāju identifikāciju. Otrais pamats ir saistīts ar prasības pieteikuma neatbilstību Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunktam būtisku faktisko un juridisko aspektu, uz kuriem balstīta prasība, neprecizitātes dēļ. Trešais pamats ir saistīts ar *Unió de Pagesos* un *COAG* intereses celt prasību neesamību.

Par pirmo nepieņemamības pamatu, kas saistīts ar formālām neprecizitātēm attiecībā uz prasītāju identifikāciju

Lietas dalībnieku argumenti

- 31 Komisija, pirmkārt, atsaucas uz to, ka prasības pieteikumā nav norādīta prasītāju dzīvesvieta. Reglamenta 44. panta 1. punkta a) apakšpunkta un 44. panta 6. punkta izpratnē šāda nenorādīšana ir būtisks formālo prasību pārkāpums un to nevar novērst vēlāk.
- 32 Prasītāji uz to atbild, ka to adreses ir norādītas sarakstos, kas pievienoti prasības pieteikumam kā atsevišķs pielikums. Katrā ziņā — adreses norādīšana neesot būtisks nosacījums, kā neizpildes dēļ prasības pieteikumu var nepieņemt un to var izlabot vēlāk.

- 33 Atbildētājas uzskata, ka, otrkārt, prasības pieteikumā nav precīzi norādītas prasītāju vidū esošās juridiskās personas. It īpaši — pretēji Reglamenta 44. panta 5. punktā noteiktajam — dažas juridiskās personas, kuras ir prasītājas, nav pievienojušas savus statūtus, bet citas nav iesniegušas pierādījumu tam, ka pilnvarojumu advokātam ir izdevis pārstāvis, kam ir šādas tiesības. Visbeidzot, Padome atzīmē, ka atsevišķi prasītāji nav pilnvarojuši advokātus, kuri ir uzrakstījuši prasības pieteikumu.
- 34 Prasītāji norāda, ka saskaņā ar Reglamenta 44. panta 5. punkta a) apakšpunktu juridisko personu statūtu iesniegšana ir tikai viens no to pastāvēšanas pierādīšanas veidiem, jo pieņemami ir arī citi pierādīšanas līdzekļi. Prasības pieteikumam pievienotie sākotnējie rēķinu oriģināli, kuros bija norādīts katrs prasītājs, tā nodokļu maksātāja numurs un adrese, pietiekami pierāda attiecīgo juridisko personu pastāvēšanu. Katrā ziņā prasītāji savu apsvērumu attiecībā uz iebildumu par nepieņemamību pielikumā esot pievienojuši apstiprinātas šo juridisko personu dibināšanas dokumentu un statūtu kopijas. Attiecībā uz iespēju, ka dažas sabiedrības nav pareizi iesniegušas pilnvaru advokātam, prasītāji uzskata, ka vairākos gadījumos pilnvaras izdevēju tiesību pierādījums ir lietas dokumentos, jo tas izriet no iesniegtajiem sabiedrību dibināšanas dokumentiem un statūtiem. Attiecībā uz sabiedrībām, kurām pilnvarojuma nebija, prasītāji rakstveida procedūras laikā iesniedza advokātu pilnvaru, ko izdevis uz to tiesīgs pārstāvis, apliecinājumu.
- 35 Treškārt, Komisija uzskata, ka, ja nav iesniegti statūti, nav iespējams pārbaudīt dažu juridisko personu, kuras ir prasītāju vidū, darbības mērķi. Katrā ziņā atsevišķu juridisko personu — prasītāju darbības mērķi nekādā veidā nav saistīti ar lopu audzēšanu. Tādēļ sabiedrībām, kuras nenodarbojas ar liellopu gaļas ražošanu vai tirdzniecību, nav intereses celt prasību šajā lietā.

- 36 Prasītāji apgalvo, ka Reglamentā nav paredzēts, ka būtu jānorāda prasītāja darbības mērķis. Katrā ziņā no to statūtiem neapstrīdami izrietot, ka visas juridiskās personas — prasītāji veic ar lauksaimniecību saistītas darbības. Tādējādi tiem ir interese celt prasību šajā lietā.

Pirmās instances tiesas vērtējums

- 37 Attiecībā uz, pirmkārt, iebildumu par prasītāju adresi nenorādīšanu ir jānorāda, ka Reglamenta 44. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts, ka prasības pieteikumā ir jāietver prasītāju uzvārds vai nosaukums un adreses. Šajā gadījumā, pat ja prasītāju adreses nav norādītas pašā prasības pieteikumā, tad tās tomēr ir ietvertas tam pievienotajos dokumentos. Turklāt ir jāatzīmē, ka prasītāji savu apsvērumu par iebildumu par nepieņemamību pielikumā bija iekļāvuši savu adresi sarakstu. Tādēļ šis iebildums ir jānoraida.
- 38 Otrkārt, attiecībā uz iebildumu, kas saistīts ar to, ka nav iesniegti prasītāju statūti, par pilnvaru neatbilstību un advokātu pilnvarojumu neesamību, ir jāatzīmē, ka Reglamenta 44. panta 5. punkta a) un b) apakšpunktā ir paredzēts, ka, ja prasītājs ir privāto tiesību juridiskā persona, tam savam prasības pieteikumam ir jāpievieno, pirmkārt, savi statūti vai nesens izraksts no sabiedrību vai apvienību reģistra vai arī jebkāds cits tās juridiskās pastāvēšanas pierādījums un, otrkārt, pierādījums tam, ka advokātu ir pilnvarojis pārstāvis, kas ir tiesīgs to darīt. 44. panta 6. punktā savukārt ir noteikts, ka, ja prasības pieteikums neatbilst iepriekš minētajiem noteikumiem, prasītājs trūkumus var novērst vēlāk, iesniedzot trūkstošos dokumentus. Pirmās instances tiesa atzīst, ka šajā gadījumā prasītāji tiesvedības laikā ir iesnieguši pilnvaras, statūtus un pilnvarojumus, kuri sākotnēji prasības pieteikumam nebija pievienoti. Tādēļ šis iebildums arī ir jānoraida.

- 39 Treškārt, attiecībā uz iebildumu, kas saistīts ar to, ka dažas juridiskās personas nav norādījušas savu darbības mērķi un ka dažu sabiedrību mērķi nav manāmi saistīti ar liellopu gaļas ražošanu vai tirdzniecību, ir jānorāda, ka Reglamenta 44. panta 5. punktā ir noteikts, ka juridiskajām personām ir jāpierāda tikai to juridiskā pastāvēšana. Prasības par zaudējumu atlīdzību ietvaros juridiskas personas interese celt prasību ir mazāk atkarīga no tās statūtu normām, kas saistītas ar tās darbības mērķi, un vairāk no attiecīgās sabiedrības patiesajām darbībām, kā arī it īpaši no zaudējumiem, ko tā, iespējams, ir cietusi, veicot šīs darbības. Šajā gadījumā prasītāji ir iesnieguši rēķinus saistībā ar to darbību liellopu audzēšanas nozarē, lai pierādītu katram no tiem individuāli radušos zaudējumu raksturu un apmērus. Tādējādi ir pierādīts, ka juridiskās personas — prasītājas darbojās šajā nozarē. Līdz ar to šis iebildums arī ir jānoraida.
- 40 Ņemot vērā iepriekš minēto, šis pamats saistībā ar nepieņemamību ir jānoraida.

Par otro nepieņemamības pamatu, kas saistīts ar būtisku faktisku un tiesisku apstākļu, uz kuriem balstīta prasība, neprecizitāti

Lietas dalībnieku argumenti

- 41 Komisija atgādina, ka saskaņā ar Tiesas Statūtu 21. pantu un Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunktu prasības pieteikumā ietver prasības priekšmetu un kopsavilkumu par izvirzītajiem pamatiem. Šīm prasībām neatbilst tāds prasības pieteikums par Kopienas iestādes izraisītu zaudējumu atlīdzību, kurā nav neviena pierādījuma par apgalvoto zaudējumu raksturu, ne arī veidu, kādā iespējamie zaudējumi būtu saistāmi ar iestādes, kura ir atbildētāja lietā, darbībām (Pirmās instances tiesas 1996. gada 21. novembra rīkojums lietā T-53/96 *Syndicat des producteurs de viande bovine u.c./Komisija, Recueil*, II-1579. lpp., 23. punkts).

- 42 Šajā prāvā prasības pieteikumā nebija pietiekami skaidri izklāstītas iestāžu-atbildētāju iespējami prettiesiskās darbības un nebija norādīts šī prettiesiskuma iemesls. Prasības pieteikumā arī nebija norādītas Kopienų tiesību normas, no kurām iestādēm izriet pienākums rīkoties un attiecībā uz kuru prasītāji apgalvo, ka tas nav izpildīts. Īsumā, atbildētājām nav informācijas par to, kādas prettiesiskas darbības vai bezdarbība konkrēti tām tiek pārņemta un tādēļ tās nav spējušas pareizi formulēt savu aizstāvību. Tāpat arī nav pietiekami precizēta cēloņsakarība starp iespējami prettiesisko rīcību un apgalvoto kaitējumu. Faktiski prasības pieteikumā nav precizēts, kādu Kopienų pasākumu rezultātā Spānijā ir uzliesmojusi GSE, nav norādīti produkti vai vielas, kuru tirdzniecības rezultātā slimība ir uzliesmojusi, un nav precizēta saikne starp šo produktu tirdzniecību un Kopienų tiesisko regulējumu, ar kuru tika atļauts imports vai tirdzniecība.
- 43 Prasītāji uzskata, ka no prasības pieteikuma var secināt strīda mērķi un pamatus un faktiskos un tiesiskos apstākļus, uz kuriem tas ir pamatots. Tajā ir ietverta arī tabula, kurā attēlotas iestāžu darbības un bezdarbība, kuru rezultātā esot nodarīts kaitējums liellopu audzētājiem. Tāpat arī ciesto zaudējumu apmērs esot atbilstoši pierādīts ar iesniegtajiem rēķiniem.

Pirmās instances tiesas vērtējums

- 44 Saskaņā ar Tiesas Statūtu 21. pantu un Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunktu prasības pieteikumā ir jāietver strīda priekšmets, kā arī kopsavilkums par izvirzītajiem pamatiem. Lai garantētu tiesisko drošību un pareizu tiesvedības norisi, prasības pieņemamībai ir nepieciešams, ka būtiskie faktiskie un tiesiskie apstākļi, uz kuriem tā ir balstīta, kaut kopsavilkuma veidā, bet saskaņīgi un saprotami izrietētu no paša prasības pieteikuma teksta (Pirmās instances tiesas 1993. gada 29. novembra rīkojums lietā T-56/92 *Koelman/Komisija, Recueil*, II-1267. lpp., 21. punkts, un 1998. gada 14. maija rīkojums lietā T-262/97 *Goldstein/Komisija, Recueil*, II-2175. lpp., 21. punkts). No pastāvīgās judikatūras izriet, ka, lai izpildītu šīs prasības, prasības pieteikumā par tādu zaudējumu

atlīdzināšanu, ko, iespējams, ir radījusi Kopienų iestāde, ir jābūt ietvertiem pierādījumiem, kuri ļautu identificēt rīcību, kurā prasītājs vaino iestādi, iemesliem, kuru dēļ tas uzskata, ka pastāv cēloņsakarība starp šādu rīcību, un, iespējams, ciestajiem zaudējumiem, kā arī šādu zaudējumu raksturu un apmēru (Pirmās instances tiesas 1996. gada 18. septembra spriedums lietā T-387/94 *Asia Motor France u.c./Komisija, Recueil, II-961, 107. punkts*, un iepriekš minētais rīkojums lietā *Syndicat des producteurs de viande bovine u.c./Komisija, 22. punkts*).

45 Šajā gadījumā prasības pieteikums iepriekš minētajām prasībām atbilst. Pirmkārt, tajā ir norādītas iestādēm, kas ir atbildētājas lietā, pārņemstās darbības un bezdarbība, kā arī šo iestāžu pārkāptās tiesību normas un principi. Otrkārt, prasības pieteikumā ir izklāstīts prasītāju iespējamo zaudējumu raksturs un apmērs, norādot šo apmēru attiecībā uz katru atsevišķo prasītāju. Visbeidzot, treškārt, prasītāji izklāsta iemeslus, kādēļ tie uzskata, ka pastāv cēloņsakarība starp Padomei un Komisijai pārņemsto rīcību un zaudējumiem, kuri tiem acimredzami ir cēlušies.

46 Tādēļ ir jāsecina, ka šajā prāvā Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunkta prasības ir izpildītas.

47 Līdz ar to šis nepieņemamības pamats ir jānoraida.

Par trešo nepieņemamības pamatu, kas saistīts ar Unió de pagesos un COAG intereses celt prasību šajā lietā neesamību

48 Padome apstrīd *Unió de Pagesos* un *COAG* procesuālo stāvokli, kas esot prasītāju "atbalstīšana". Saskaņā ar Reglamentu vienīgais veids, kā personai vai apvienībai

atbalstīt prasītāju apgalvojumus, ir lūgums ļaut iestāties lietā. Šis divas profesionālās organizācijas šādu lūgumu neesot iesniegušas. Komisija savukārt apgalvo, ka tai nav zināma nozīme, kādu prasītāji vēlas piešķirt *Unió de Pagesos* un *COAG*, iestājoties šajā tiesvedībā. Tā katrā ziņā apstrīd šo divu profesionālo organizāciju interesi celt prasību šajā lietā, jo tās nav pierādījušas, ka tās darbotos savu biedru vārdā.

- 49 Prasītāji uzskata, ka *Unió de Pagesos* un *COAG* interese celt prasību šajā lietā izriet no šo organizāciju ciestajiem zaudējumiem, ko veido visu to biedru ciesto zaudējumu kopsumma un šo organizāciju ciestais morālais kaitējums. *Unió de Pagesos* un *COAG* nevēlas saņemt finansiālu atlīdzību, bet gan morālu, it īpaši lai tiktu atzīts, ka Kopienų iestāžu darbības GSE krīzes pārvaldīšanā nav bijušas pietiekamas. To dalībai lietā nav cita mērķa kā vien savu biedru atbalsts.
- 50 Tiesas sēdē *Unió de Pagesos* un *COAG* precizēja, ka tās izskatāmajā lietā vēlas piedalīties kā personas, kas iestājušās lietā. Pirmās instances tiesa atgādina, ka saskaņā ar Reglamenta 115. un 116. pantu, lasot tos kopā ar Tiesas Statūtu 40. pantu, ikvienai personai vai apvienībai, kas vēlas iestāties lietā, kuru izskata Pirmās instances tiesa, ir jāiesniedz atsevišķs lūgums ļaut tai iestāties lietā.
- 51 Šajā lietā *Unió de Pagesos* un *COAG* iepriekš minēto formālo prasību nav izpildījušas. Pirmās instances tiesa līdz ar to šajā tiesvedībā nevar atzīt tās par personām, kas iestājušās lietā.
- 52 Pirmās instances tiesa turklāt atzīmē, ka tiesības vērsties tiesā saskaņā ar EKL 288. pantu profesionālajām apvienībām ir tikai tad, ja tās var izvirzīt vai nu pašas

savas intereses, kas atšķiras no to biedru interesēm, vai arī tiesības saņemt zaudējumu atlīdzību, kuras tām cedējušas citas personas (Pirmās instances tiesas 1998. gada 30. septembra spriedums lietā T-149/96 *Coldiretti* u.c./Padome un Komisija, *Recueil*, II-3841. lpp., 57. punkts; šajā sakarā skat. arī Pirmās instances tiesas 1995. gada 13. decembra spriedumu apvienotajās lietās T-481/93 un T-484/93 *Exporteurs in Levende Varkens* u.c./Komisija, *Recueil*, II-2941. lpp., 76. un 77. punkts).

- 53 Šajā lietā, no vienas puses, *Unió de Pagesos* un *COAG* nepamato, ka tām būtu cedētas tiesības vai tām būtu skaidri dots uzdevums iesniegt lūgumu atlīdzināt to biedru ciestos zaudējumus. No otras puses, šīs organizācijas norāda, ka to mērķis nav gūt finansiālu atlīdzību, bet gan, ka to ciestie zaudējumi ir visu to biedru ciesto zaudējumu kopsumma un šo organizāciju pašu ciestais morālais kaitējums. Šis iespējamais organizāciju pašu ciestais morālais kaitējums tomēr nav nekādā veidā pierādīts.
- 54 No tā izriet, ka *Unió de Pagesos* un *COAG* nav nekādas intereses celt prasību šajā lietā.
- 55 Tādēļ attiecībā uz šīm divām lauksaimnieku profesionālajām organizācijām prasība ir noraidāma kā nepieņemama.

Par lietas būtību

Lietas dalībnieku argumenti

- 56 Prasītāji uzskata, ka šajā gadījumā ir izpildīti nosacījumi, no kuriem izriet tiesības uz zaudējumu atlīdzību, pamatojoties uz Kopienu iestāžu ārpuslīgumisko atbildību

saskaņā ar EKL 288. pantu, proti, prettiesisks tiesību akts vai Kopienu iestādes prettiesiska rīcība, patiesu zaudējumu pastāvēšana un cēloņsakarība starp prettiesisko tiesību aktu un apgalvotajiem zaudējumiem. Prasītāji uzskata, ka Padome un Komisija laikā no 1990. līdz 2000. gadam pieņēma nepietiekamas, kļūdainas, neatbilstīgas un novēlotas tiesību normas un pasākumus, lai cīnītos ar GSE, un ka tādēļ šīs iestādes ir atbildīgas par šīs slimības izplatīšanos vairākās dalībvalstīs, tostarp Spānijā, kā rezultātā prasītājiem radās būtiski zaudējumi — it īpaši liellopu gaļas patēriņa samazināšanās un tās zemo cenu šajā valstī dēļ.

- 57 Atbildētājas uzskata, ka to rīcība saistībā ar GSE nekad nav bijusi prettiesiska un ka katrā ziņā nepastāv nekādas cēloņsakarības starp šo rīcību un apgalvotajiem zaudējumiem.

1. Par Padomes un Komisijas prettiesiskas rīcības esamību

- 58 Prasītāji uzskata, ka iestādes-atbildētājas ir pārkāpušas Kopienu tiesību aktus dzīvnieku un sabiedrības veselības aizsardzības jomā, kā arī labas pārvaldības, tiesiskās palāvības un rūpības principus, kas ir augstākā juridiskā spēka normas individuālai aizsardzībai. Tie atzīmē, ka šo iestāžu bezdarbība var izraisīt Kopienas atbildību, ja tās ir pārkāpušas likumisku pienākumu rīkoties, kurš izriet no Kopienas tiesību normas (Pirmās instances tiesas 1995. gada 6. jūlija spriedums lietā T-572/93 *Odigitria*/Padome un Komisija, *Recueil*, II-2025. lpp., 35. punkts).

- 59 Atbildētājas atgādina, ka prettiesiskā rīcība, ko tām pārmet prasītāji, izriet no to darbībām likumdošanas jomā, kurā Kopienas atbildība iestājas tikai izņēmuma

gadījumos (Tiesas 1979. gada 4. oktobra spriedums lietā 238/78 *Ireks-Arkadyl*/Padome un Komisija, *Recueil*, 2955. lpp., 9. punkts) un pastāvot augstākā juridiskā spēka normām individu aizsardzībai (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Exporteurs in Levende Varkens* u.c./Komisija, 81. punkts). Ja tām ir liela diskrecionārā vara, pieņemot normatīvos aktus, lai iestātos Kopienu atbildība, ir nepieciešams, lai pārkāpums būtu nopietns, tas ir, lai tas būtu acīmredzams un smags (Tiesas 1978. gada 25. maija spriedums apvienotajās lietās 83/76, 94/76, 4/77, 15/77 un 40/77 *HNL* u.c./Padome un Komisija, *Recueil*, 1209. lpp., 6. punkts). Tādēļ ir nepieciešams, lai attiecīgā iestāde būtu smagi pārkāpusi savu pilnvaru robežas (Tiesas 1982. gada 15. septembra spriedums lietā 106/81 *Kind/EEK*, *Recueil*, 2885. lpp., 12. punkts). Šāda prettiesiskuma pierādījums ir jāsniedz prasītājiem (Tiesas 1994. gada 15. septembra spriedums lietā C-146/91 *KYDEP*/Padome un Komisija, *Recueil*, I-4199. lpp., 43. un 44. punkts). Padome un Komisija cīņas pret GSE ietvaros neesot veikušas nekādas prettiesiskas darbības.

— Par Kopienu tiesību aktu dzīvnieku un sabiedrības veselības aizsardzības jomā pārkāpumu

- 60 Prasītāji apgalvo, ka, uzliesmojot GSE, Padomes un Komisijas rīcībā bija pietiekama normatīvā bāze, lai pieņemtu nepieciešamos tiesiskos instrumentus slimības izplatības kavēšanai. Tie, pirmkārt, atsaucas uz kompetenci dzīvnieku veselības aizsardzības jomā, kas paredzēta EKL 32. un turpmākajos pantos, kas saistīti ar kopējo lauksaimniecības politiku, un regulējumā, ar ko izveido cūkgaļas un liellopu gaļas kopējā tirgus organizāciju. Prasītāji arī atsaucas uz EK līguma 100. pantu (jaunajā redakcijā — EKL 94. pants), kas ir tiesiskais pamats nepieciešamo normatīvo aktu, kas vajadzīgi kopējā tirgus darbības nodrošināšanai, pieņemšanai. Turklāt Direktīvā 89/662 Komisijai ir paredzēts pienākums sekot valstu iestāžu īstenotajām kontroles programmām, kā arī veikt pārbaudes uz vietas, lai nodrošinātu šīs kontroles efektivitāti. Otrkārt, prasītāji atsaucas uz Kopienas kompetenci sabiedrības veselības jomā, kas skaidri ir noteikta Māstrihtas līgumā un paplašināta Amsterdamas līgumā (EKL 152. pants). Sabiedrības veselības aizsardzība ir

uzskatāma par neatliekamām sabiedrības interesēm un tai ir jāpiešķir lielāka nozīme nekā ekonomiska rakstura apsvērumiem (Tiesas 1996. gada 12. jūlija rīkojums lietā C-180/96 R Apvienotā Karaliste/Komisija, *Recueil*, I-3903. lpp., 91.–93. punkts, un Tiesas 1997. gada 17. jūlija spriedums lietā C-183/95 *Affish*, *Recueil*, I-4315. lpp., 43. un 57. punkts).

- 61 Prasītāji uzskata, ka Komisija un Padome ir pārkāpusi Kopienu tiesību aktus dzīvnieku veselības un sabiedrības veselības jomā. Šā apgalvojuma pamatojumam tie atsaucas uz izmeklēšanas komisijas ziņojumu, kurā Parlaments ir izdarījis secinājumu, ka Padome un Komisija ir atbildīgas par GSE krīzi. Attiecībā it īpaši uz Komisiju minētajā ziņojumā bija ietverta šāda kritika: veterināro inspekciju Apvienotajā Karalistē apturēšana laikposmā no 1990. līdz 1994. gadam; koordinācijas trūkums dažādo kompetento ģenerāldirektorātu starpā; VZK darbības nepārskatāmība, jo tās GSE apakšgrupas priekšsēdētājs vienmēr bija brits un tās sastāvā arī bija vairāki šīs valsts pilsoņi; fakts, ka nav tikusi nodrošināta pareiza veterināro pārbaužu izpilde, ne arī ievēroti Direktīvā 89/662 paredzētie pienākumi, kā arī novēloti pieņemti neefektīvi tiesību akti attiecībā uz gaļas un kaulu miltiem. Prasītāji precizē, ka prasība ir vērstā pret Padomi un Komisiju, jo kompetence cīņai ar GSE bija sadalīta starp šīm divām iestādēm. Padomei izteiktā kritika galvenokārt ietvēra pārmetumu par EKL 152. panta 4. punkta b) un c) apakšpunkta un Direktīvas 89/662 normu neīstenošanu, kā arī Lēmuma 98/256 pieņemšanu, atceļot Apvienotajai Karalistei uzlikto embargo. Komisijai it īpaši tiek pārņemts, ka tā nav īstenojusi savas izpildu, uzraudzības un kontroles kompetences, kas paredzētas Direktīvās 89/662 un 90/425.

- 62 Atbildētājas apgalvo, ka tās vienmēr ir rīkojušās, stingri ievērojot tiesiskumu un likumu prasības, savas kompetences ietvaros un savu rīcību ir pielāgojušas pieejamajiem zinātniskajiem datiem par epizootiju un tās sekām uz dzīvnieku un sabiedrības veselību. Tās norāda, ka tām ir liela diskrecionārā vara kā kopējā lauksaimniecības politikā, tā arī EKL 152. panta īstenošanā. Konkrētāk, saistībā ar

cīņu pret GSE judikatūrā ir noteikts, ka iestādēm ir liela diskrecionārā vara aizsargpasākumu pieņemšanā (Tiesas 1998. gada 5. maija spriedumi lietā C-157/96 *National Farmers' Union u.c., Recueil, I-2211. lpp., 61. un turpmākie punkti, un lietā C-180/96 Apvienotā Karaliste/Komisija, Recueil, I-2265. lpp., 37. punkts).*

63 Atbildētājas arī uzsver, ka to “bezdarbība” var izraisīt Kopienas atbildību tikai tad, ja tās ir pārkāpušas likumisku pienākumu rīkoties, kurš izriet no Kopienas tiesību normas (Pirmās instances tiesas 2001. gada 6. decembra spriedums lietā T-196/99 *Area Cova u.c./Padome un Komisija, Recueil, II-3597. lpp., 84. punkts).* EKL 152. panta 4. punkta b) un c) apakšpunkts ir aprobežots tikai ar Kopienu mērķu noteikšanu sabiedrības veselības jomā, neparedzot likumisku pienākumu rīkoties. Tāpat arī Direktīvās 89/662 un 90/425 dalībvalstīm kā galvenā ir paredzēta atbildība par dzīvnieku veselības kontroli un dzīvnieku izcelsmes produktu pārbaude (iepriekš minētais rīkojums lietā Apvienotā Karaliste/Komisija, 53. un 54. punkts), Komisijai uzticot tikai uzraudzības pilnvaras. Atbildība par faktisko Kopienu tiesību aktu piemērošanas kontroli ir dalībvalstīm, kamēr Komisijas loma būtībā ir pārbaudīt, vai valsts iestādes šo pienākumu pilda — kā tas ir ticis uzsvērts galīgajā konsolidētajā ziņojumā, kas iesniegts Parlamenta pagaidu izmeklēšanas komisijai 1997. gada 20. oktobrī (COM(97) 509, galīgā redakcija, 5. lpp.).

64 Prasītāji precizē savu iestāžu rīcības kritiku, izšķirot trīs lielus laikposmus. Pirmais laikposms ilga no GSE atklāšanas astonešmito gadu vidū līdz 1994. gadam, brīdīm, kad Komisija, aizliedzot dzīvnieku izcelsmes miltu izmantošanu, pirmo reizi stājās pretī slimības cēloņiem. Šim posmam bija raksturīga prettiesiska Kopienas iestāžu bezdarbība kā likumdošanas tā arī uzraudzības un kontroles pienākumu izpildes jomā. Otrais laikposms ilga no 1994. gada līdz 1998. gadam un tam zīmīga bija acīmredzami nepietiekama, novēlota un nesaskaņota Komisijas un Padomes darbība, lai izskaustu slimību — šīs iestādes bieži vien veica pretrunīgus pasākumus, kuros netika ņemti vērā pieejamie zinātniskie dati. Trešais laikposms ilga no 1998. līdz

2000. gadam un tam raksturīga bija iestāžu pasīvā uzvedība un kontroles un pārbaūžu, kurās būtu bijis iespējams atklāt jauno uzliesmojumu 2000. gada novembrī, atslābums.

- ⁶⁵ Konkrētāk, prasītāji uzskata, ka, kaut arī 1989. gadā Komisija zināja par vairāku GSE perēkļu pastāvēšanu Apvienotajā Karalistē, kā arī par būtisko šīs slimības pārnēsāšanas risku, Kopienų iestādes vairākus gadus neko nedarīja, lai veiktu nepieciešamos drošības pasākumus, lai izvairītos no slimības izplatīšanās. Arī laika posmā no 1990. līdz 1994. gadam Kopienų likumdošanas darbības GSE jomā praktiski bija apstādinātas; Padomē nenorisinājās neviena diskusija par šo slimību. Prasītāji Komisijai pārmet arī to, ka tā nav pildījusi tai tiesību aktos paredzētās uzraudzības funkcijas, it īpaši — tā nav veikusi Direktīvās 89/662 un 90/425 paredzētos aizsardzības un kontroles pasākumus. Kā tas izriet no izmeklēšanas komisijas ziņojuma, Komisija šajā laika posmā pat ir apturējusi veterinārās pārbaudes Apvienotajā Karalistē. Visbeidzot, no vairākiem 1990. gada Komisijas iekšienē izplatītiem ziņojumiem izriet, ka šajā laika posmā ieteicamā bijusi tikai dezinformācijas politika.

- ⁶⁶ Komisija uzskata, ka Kopienų iestādēm nevar pārmest nedz tiesību aktos paredzēto pienākumu rīkoties — kuri tām esot saistoši — neievērošanu, nedz to pārkāpšanu. Tā atgādina, ka tiesību akta tiesiskums ir izvērtējams, ņemot vērā tā pieņemšanas brīdī pastāvējušos faktiskos un tiesiskos apstākļus (Tiesas 1979. gada 7. februāra spriedums apvienotajās lietās 15/76 un 16/76 Francija/Komisija, *Recueil*, 321. lpp., 7. punkts). Turklāt veikto pasākumu piemērotība ir jāizvērtē ņemot vērā šo pasākumu veikšanas laikā pieejamos zinātniskos datus. Kopš “*Southwood* ziņojuma” publicēšanas 1989. gada februārī, kurā bija vērsta uzmanība uz pirmajiem GSE gadījumiem Apvienotajā Karalistē, Kopienų iestādes VZK un zinātnieku aprindām pieprasīja izteikt viedokli par dažādajām problēmām, kas saistītas ar šo problēmu, un finansēja pētījumus šajā jomā. Tomēr zinātnieki ilgāku laiku uzskatīja, ka šīs slimības

pārņemšana uz cilvēku ir maz iespējama. Tādi dati tika sniegti SEAC 1996. gada 20. marta ziņojumā, kuru rezultātā radās nepieciešamība veikt steidzamus pasākumus, kas tika ietverti Lēmumā 96/239.

67 Komisija atzīmē, ka tikmēr, kamēr GSE pārņemšanas uz cilvēku iespēja bija tikai zinātniska hipotēze, tā uzskatīja, ka attiecīgās tirgus nozares dalībnieku interešu un patērētāju interešu sabalansēšana tika pietiekami nodrošināta, pieņemot aizliegumu eksportēt no Apvienotās Karalistes vairāk nekā sešus mēnešus vecus liellopus un virkni produktu, ar kuriem šī slimība varētu tikt pārnēsāta. Turklāt — saskaņā ar Komisijas teikto — kaut arī tā konkrētos apstākļos būtu varējusi veikt pārbaudes, tai nebija pienākuma to darīt. Katrā ziņā kopš 1990. gada Apvienotajā Karalistē tika veikts liels skaits pārbažu.

68 Prasītāji it īpaši kritizē Kapienu iestāžu vilcināšanos aizliegt gaļas un kaulu miltu izmantošanu nobarojamo dzīvnieku barībā, jo tie uzskata, ka šie produkti bija slimības pārnēsāšanas galvenais kanāls. Tie atzīmē, ka 1989. gadā Apvienotā Karaliste aizliedza šo miltu izmantošanu dzīvnieku barībā, bet neaizliedza tos ražot vai eksportēt. Apvienotajā Karalistē ražoto miltu pārdošanas apjomi citās dalībvalstīs palielinājās no 12 500 tonnām 1988. gadā līdz 25 000 tonnām 1989. gadā. Tai pat laikā Komisija zīdītāju proteīnu izmantošanu atgremotāju barībā aizliedza tikai 1994. gada jūlijā ar Lēmumu 94/381. Šī kavēšanās izskaidro to, ka GSE gadījumu skaits Apvienotajā Karalistē bija mazinājies, bet pieaudzis citās dalībvalstīs. Turklāt ar šo lēmumu tika tikai aizliegta proteīnu, kas iegūti no zīdītāju audiem, izmantošana vienīgi atgremotāju barībā. Šis daļējais miltu izmantošanas aizliegums vēlāk izrādījās iemesls saistītajām saslīmšanām un tādējādi, slimības izplatībai. Pilnīgs dzīvnieku proteīnu izmantošanas aizliegums nobarojamo dzīvnieku barībā tika paredzēts tikai ar Lēmumu 2000/766.

- 69 Prasītāji turklāt uzskata, ka Parlaments ir lūdzis kopš 1993. gada piemērot noteiktu procedūru zīdītāju pārpalikumu pārstrādei, lai nodrošinātu GSE ierosinātāju neitralizāciju, bet šajā sakarā nekas netika darīts līdz Lēmumam 96/449, kas stājās spēkā 1997. gada 1. aprīlī. Visbeidzot, prasītāji Kapienu iestādēm pārmet, ka tās ir tikai novēloti reaģējušas uz Pasaules Veselības organizācijas (PVO) izveidotās ekspertu grupas ieteikumiem 1996. gada aprīlī un uz VZK secinājumiem 1996. gada oktobrī — par nepieciešamību izdalīt SRM no jebkādām barības ķēdēm. Komisija un Padome gandrīz trīs gadus aizkavēja visa veida SRM izmantošanas aizlieguma, kas bija ietverts Lēmumā 97/534, stāšanos spēkā; šo aizliegumu sāka piemērot tikai sākot ar 2000. gada 1. oktobri, ar Lēmumu 2000/418.
- 70 Komisija uzskata, ka prasītāji nav iesnieguši nevienu zinātnisku atzinumu, kurš būtu uzrakstīts agrāk par attiecīgo pasākumu veikšanu un no kura izrietētu, ka šie pasākumi bija neatbilstoši vai nepietiekami. Tā precizē, ka Lēmums 94/381 ir pieņemts saskaņā ar Pastāvīgās veterinārijas komitejas atzinumu, norādot, ka tolaik par vienīgo iespējamo GSE avotu tika uzskatīti no atgremotāju audiem iegūtie proteīni un tādēļ to aizliegšana lietot atgremotāju barībā saslīmšanas risku samazinātu līdz minimumam. Tā piebilst, ka ar Lēmumu 94/474 tika aizliegts no Apvienotās Karalistes eksportēt tādus gaļas un kaulu miltus, kuru sastāvā ir atgremotāju proteīni, kuri nav ražoti saskaņā ar jaunajiem Kapienu noteikumiem. Komisija piekrīt, ka regulējuma par gaļas un kaulu miltu apstrādi dalībvalstīs piemērošana iesākumā bija neapmierinoša, bet atzīmē, ka tādēļ 1997. gadā tā uzsāka pārskatīšanas procedūras pret desmit dalībvalstīm, tostarp Spāniju.
- 71 Prasītāji arī atzīmē, ka Kapienu iestāžu rīcība bija nesaskaņota un pretrunīga. It īpaši embargo, kas tika noteikts ar Lēmumu 96/239 attiecībā uz Apvienotās Karalistes izcelsmes liellopiem un gaļas un kaulu miltiem, ko Tiesa atzina par nepieciešamu, piemērotu un samērīgu (iepriekš minētais rīkojums lietā Apvienotā Karaliste/Komisija), tūlīt tika mīkstināts, jo tika pieļautas atkāpes, un tas tika aizstāts ar mazāk stingriem pasākumiem. Tādējādi ar Lēmumu 96/362 tika atcelts aizliegums eksportēt vairākus produktus, kā, piemēram, sperma, želatīns, tauki un to derivāti. Tūlīt pēc tam ar Lēmumu 98/256 — jau mazāk kategoriskā veidā — tika atcelts

aizliegums no Apvienotās Karalistes eksportēt liellopu izstrādājumus, piemērojamajā tekstā frāzi "Apvienotā Karaliste no tās teritorijas nenosūta" aizstājot ar frāzi "Apvienotā Karaliste nodrošina to, ka no tās teritorijas nenosūta", jo pēdējais formulējums ir krietni mazāk ierobežojošs. Tādā veidā Komisija atbildību par liellopu produktu eksporta uzraudzību 1998. gadā nodeva Apvienotajai Karalistei, kas bija "izvairīšanās no atbildības". Visbeidzot, ar Lēmuma 98/692 pieņemšanu tika iezīmēts Apvienotajai Karalistei piemērotā embargo progresīvās un uz nosacījumiem balstītās atcelšanas pēdējais posms.

- 72 Komisija uzskata, ka Lēmuma 96/362 pieņemšana ir pilnībā attaisnota, ņemot vērā it īpaši VZK 1996. gada 9. un 18. aprīļa atzinumus. Attiecībā uz Lēmumu 98/256 atbildētājas apgalvo, ka ar šo aktu netika atcelts aizliegums no Apvienotās Karalistes eksportēt liellopu produktus, bet gan tikai atļauts dažu produktu eksports no Ziemeļīrijas, ievērojot stingrus nosacījumus. Prasītāju pārņemtie redakcionālie grozījumi esot tikai valodniecisks uzlabojums, jo tā, kas "nosūta", nav Apvienotā Karaliste, bet gan tajā dibinātās personas un aizlieguma piemērojamība saglabājoties tāda pati. Grozījumi neesot bijuši saistīti arī ar iestādēm, kuru pienākumos ietilpst šā lēmuma piemērošana un Komisijas [uzdoto] pārbaūžu veikšana. Komisija piebilst, ka Lēmums 96/239 ir pagaidu rakstura aizsargpasākums un ka jau ir paredzēta tā pārskatīšana. Visbeidzot, Tiesa savā 2001. gada 13. decembra spriedumā lietā C-1/00 Komisija/Franciija (*Recueil*, I-9989. lpp.) jau ir pārbaudījusi embargo atcelšanas piemērotību saistībā ar cilvēku veselības aizsardzību un atzinusi, ka, neveicot vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu Lēmumu 98/256 un 1999/514 prasības, Francijas Republika nav izpildījusi tai paredzētos pienākumus.

- 73 Prasītāji izdara secinājumu, ka Padomes un Komisijas bezdarbības dēļ 2000. gada novembrī masveidā parādījās jauni GSE gadījumi. Prasītāji šajā sakarā precizē, ka GSE vairākās dalībvalstīs (Spānija, Portugāle, Francija) ir izplatījusies tādēļ, ka dzīvnieku barībā tika lietoti dzīvnieku milti no Apvienotās Karalistes. Smagā patērētāju uzticības krīze, kura 2000. gada novembrī un decembrī sākās vairākās

dalībvalstīs, tostarp arī Spānijā, beidzot pamudināja Padomi un Komisiju reaģēt un veikt piemērotus pasākumus, tostarp it īpaši Lēmumu 2000/766. Komisija un Padome pēc Apvienotās Karalistes aizlieguma izmantot gaļas miltus atgremotāju barībā divpadsmit gadus kavējās reaģēt uz krīzes smagumu un tās sekām.

- 74 Komisija uzskata, ka, ņemot vērā lielo skaitu pieņemto specifisko normu, iestādēm nevar pārņemt bezdarbību šīs slimības sakarā. Šie pasākumi faktiski ļāva krīzi samazināt un mīkstināt.

— Par labas pārvaldības, tiesiskās paļāvības un rūpības principu pārkāpumu

- 75 Pirmkārt, prasītāji uzskata, ka Komisija ir pārkāpusi labas pārvaldības principu. Pierādījama neizskaidrojama rūpības trūkumu, Komisija neesot pildījusi savu pienākumu būt piesardzīgai un, par labu Apvienotās Karalistes ekonomiskajām interesēm neievērodama sabiedrības veselības aizsardzības intereses, tā neesot izpildījusi savu pienākumu līdzsvarot attiecīgās intereses. Labas pārvaldības princips Kopieniu iestādēm it īpaši paredz ņemt vērā, kādas sekas iepriekš ieviesto GSE kontroles pasākumu mīkstināšanai var būt liellopu audzēšanas nozarē (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 1997. gada 19. marta spriedumu lietā T-73/95 *Oliveira/ Komisija*, *Recueil*, II-381. lpp., 32. punkts), bet tas netika darīts.

- 76 Atbildētājas uzskata, ka šajā gadījumā labas pārvaldības princips ir ticis stingri ievērots. Kad Kopienas likumdevējam ir jāizvērtē pieņemamā regulējuma iedarbība nākotnē, lai gan šo iedarbību nevar precīzi noteikt, tā vērtējumu var apšaubīt tikai

tādā gadījumā, ja tas ir acīmredzami kļūdainas, ņemot vērā attiecīgā regulējuma pieņemšanas brīdī tā rīcībā esošos faktus (Tiesas 1990. gada 21. februāra spriedums apvienotajās lietās no 267/88 līdz 285/88 *Wuidart u.c.*, *Recueil*, I-435. lpp., 14. punkts, un 1994. gada 5. oktobra spriedums lietā C-280/93 *Vācija/Padome*, *Recueil*, I-4973. lpp., 90. punkts). Šajā gadījumā prasītāji aprobežojas ar vispārīgu izklāstu par to, ka tie nepiekrīt Kopienas iestāžu veiktajai interešu izsvēršanai, bet citādi nepierāda, ka attiecīgās normas to pieņemšanas brīdī būtu bijušas acīmredzami kļūdainas (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *KYDEP/Padome un Komisija*, 47. punkts).

- 77 Otrkārt, prasītāji apgalvo, ka Komisija ir pārkāpusi tiesiskās palāvības principu, jo tā 1998. gadā atcēla Apvienotās Karalistes izcelsmes produktiem 1996. gadā noteikto embargo. Šis embargo bija pamats tiesiskajai palāvībai liellopu audzēšanas nozarē, ka turpmāk tiks saglabāts tāds pats kontroles līmenis. Tādējādi, ja tirgus dalībniekiem nebūtu bijusi pārliecība par Kopienas iestāžu veikto situācijas kontroli, tie būtu veikuši visus īpašos aizsargpasākumus, lai izvairītos no tiešas krīzes ietekmes.
- 78 Atbildētājas atgādina, ka tirgus dalībnieki uz tiesisko palāvību nevar atsaukties saistībā ar pašreizējās situācijas saglabāšanu, kas var tikt grozīta Kopienas iestāžu diskrecionārās varas robežās (Tiesas 1990. gada 14. februāra spriedums lietā 350/88 *Delacre u.c./Komisija*, *Recueil*, I-395. lpp., 33. punkts). Tāpat arī tiesiskās palāvības aizsardzībai ir nepieciešams, lai ieinteresētās personas rīcībā būtu konkrētas Kopienas administrācijas apsolutas garantijas (Pirmās instances tiesas 1996. gada 11. marta rīkojums lietā T-195/95 *Guérin automobiles/Komisija*, *Recueil*, II-171. lpp., 20. punkts). Prasītāji nav iesnieguši nekādus pierādījumus tam, ka iestādes tiem būtu šādas garantijas apsolijušas, turklāt Lēmumā 96/239 ir skaidri norādīts tā pagaidu un pārejas perioda raksturs. Katrā ziņā ir acīmredzams, ka iestādes nevar nodrošināt, lai slimība nenasniegtu Spānijas teritoriju un vēl jo mazāk — sniegt šajā sakarā konkrētas garantijas.

- 79 Treškārt, prasītāji uzskata, ka Komisija un Padome nav ievērojušas rūpības principa prasības; it īpaši tādējādi, ka tās nav veikušas striktākus kontroles pasākumus. Šajā gadījumā atbilstoši pasākumi tika veikti tikai 2000. gadā, kaut arī ar GSE saistītie riski attiecībā uz dzīvnieku veselību zinātniski pierādīti bija jau kopš astoņdesmito gadu beigām, bet attiecībā uz cilvēku veselību — kopš 1996. gada. Katrā ziņā pat tad, ja Komisija un Padome būtu varējušas uzskatīt, ka risks nav pilnīgi pierādīts, tām bija jāveic stingrāki aizsargpasākumi, iepriekš pienācīgi izvērtējot visus riskus — pat pārsniedzot pieejamajos zinātniskajos datos pausto.
- 80 Atbildētājas uzskata, ka veids, kādā tās veica GSE krīzes pārvaldību, nekādā ziņā nav pretējs rūpības principam. Tās uzskata, ka ar šo principu pamatotajiem pasākumiem ir jābūt samērīgiem ar vajadzīgo aizsardzības līmeni — necenšoties tomēr “panākt situāciju bez jebkāda riska” —, kā arī nediskriminējošiem, saskaņotiem un pamatotiem ar iespējamo rīcības vai bezdarbības priekšrocību un trūkumu izvērtējumu. Tiesa un Pirmās instances tiesa, izteikdamas savu viedokli par šā principa piemērošanu lietās par Lēmuma 96/239 spēkā esamību, ir norādījušas, ka, gadījumā, kad pastāv šaubas par riska cilvēku veselībai esamību vai tā apmēriem, iestādes var veikt aizsargpasākumus, negaidot, kamēr pilnībā tiek pierādīta šo risku esamība un smagums (iepriekš minētais spriedums lietā Apvienotā Karaliste/Komisija, 99. punkts; Pirmās instances tiesas 1998. gada 16. jūlija spriedums lietā T-199/96 *Bergaderm* un *Goupil*/Komisija, *Recueil*, II-2805. lpp., 66. punkts). Rūpības principa mērķis tomēr neesot uzlikt pienākumu Kopienu iestādēm sekot visiem zinātniskajiem datiem bez iespējam izvērtēt. GSE krīzes pārvaldības pasākumi saskaņā ar Kopienu iestāžu veikto izvērtējumu esot bijuši pielāgoti pastāvošajiem riskiem.

2. Par kaitējuma pastāvēšanu

- 81 Prasītāji apgalvo, pirmkārt, ekonomiska un, otrkārt, morāla kaitējuma pastāvēšanu.

82 Tādējādi tie, pirmkārt, uzskata, ka tie ir cietuši tiešu, reālu un konkrētu mantisku kaitējumu GSE krīzes izcelšanās Spānijā dēļ, jo rezultātā pieauga to izdevumi (*damnum emergens*), kā arī zuda peļņa, kura būtu bijusi, ja neizceltos krīze (*lucrum cessans*). Ciestie zaudējumi ietvēra absolūti neparedzamu kaitējumu un pārsniedza parastos attiecīgajā nozarē pastāvošos riskus (Tiesas 1990. gada 26. jūnija spriedums lietā 152/88 *Sofrimport/Komisija, Recueil, I-2477*. lpp., 28. punkts). Prasītāji zaudējumu aprēķinu pamato ar trim kritērijiem. Pirmkārt, tie norāda, ka pirmais GSE gadījums Spānijā izraisīja liellopu gaļas patēriņa šajā valstī samazināšanos robežās no 25 līdz 47 %, kā rezultātā kaušanas apjomi samazinājās par 70 %. Otrkārt, tie norāda, ka minētais patēriņa samazinājums Spānijā izraisīja būtisku liellopu gaļas cenu kritumu, kas bija 484 Spānijas pesetas (ESP) par kilogramu 2000. gadā, bet ESP 331 par kilogramu 2001. gada pirmajos piecos mēnešos. Treškārt, prasītāji norāda uz “netiešajiem” zaudējumiem, tostarp šādiem: ganāmpulka uzturēšana ilgāk par parasto nobarošanas ciklu, dzīvnieku barības cenu pieaugums (pēc dzīvnieku izcelsmes miltu lietošanas aizlieguma), SRM izdališanas izmaksas un zudumi, kas saistīti ar kautķermeņu, kuriem izņemts mugurkaulājs, vērības kritumu un, visbeidzot, dzīvnieku liķu savākšana, pārvadāšana un iznīcināšana pēc Komisijas veiktajiem pasākumiem. Kopējais prasītāju ciesto ekonomisko zaudējumu apmērs, neskaitot “netiešos” zaudējumus, ir EUR 19 438 372,69.

83 Padome atgādina, ka, lai iestātos Kopienas atbildība, ir nepieciešams, lai apgalvotais zaudējums būtu lielāks par attiecīgajā nozarē parasti sastopamajiem riskiem (iepriekš minētais spriedums lietā *Ireks-Arkady/Padome un Komisija, 11. punkts*). Padome uzskata, ka, pamatojoties uz izmantoto aprēķina metodi, nevar pierādīt, ka prasītāji būtu cietuši jebkādus zaudējumus, ne arī izvērtēt minēto zaudējumu apmēru attiecībā uz katru tirgus dalībnieku. Tā arī norāda, ka Kopiena un dalībvalstis ir veikušas svarīgus pasākumus, lai mazinātu lopaudzētāju ienākumu zudumus, un šie pasākumi bija jāveic saskaņā ar tābrīža iespējamo zaudējumu aprēķinu (Tiesas 1993. gada 18. maija spriedums lietā C-220/91 P *Komisija/Stahlwerke Peine-Salzgitter, Recueil, I-2393*. lpp., 57. punkts). Komisija savukārt

atzīmē, ka ņemot vērā apgalvoto ekonomisko zaudējumu aprēķina sarežģītību, to noteikšana attiecīgā gadījumā ir jāveic vēlāk, jaunā procesuālajā stadijā. Katrā ziņā tā norāda, ka liela daļa apgalvoto “netiešo zaudējumu” nav atlīdzināma, jo tie ir radušies tieši to slimības izskaušanas pasākumu rezultātā, kurus prasītāji bija lūguši veikt.

84 Otrkārt, prasītāji uzskata, ka GSE krīze ir tiem radījusi arī morālu kaitējumu. Pirmkārt, iestāžu prettiesiskās uzvedības un krīzes izsaukto sociālo rūpju dēļ zuda patērētāju uzticība audzētājiem un citiem nozares tirgus dalībniekiem, kas ietekmēja arī profesijas prestižu. Otrkārt, šī noskaņa radīja nenoteiktību par lopaudzētāju profesionālo nākotni. Turklāt iestāžu bezdarbības vai nepietiekamas rīcības rezultātā zuda ticība prasītājiem arī organizācijās, kuras pārstāvēja un aizstāvēja to intereses. Treškārt, prasītājiem bija jācieš pārslodzes, kas saistītas ar bezpalīdzības sajūtu, raizēm, uztraukumiem un nenoteiktību. Prasītāji morālo kaitējumu aprēķina kā 15 % no atsevišķās, uz cenu kritumu balstītās, sūdzības apmēra, proti, kopumā EUR 2 915 755,8.

85 Padome uzskata, ka prasītāji nekādā veidā nav konkretizējuši iespējamo morālo kaitējumu un ka tā apmērs ir noteikts patvaļīgi un nepamatoti. Komisija atzīmē, ka liellopu audzēšana ir saimnieciska darbība, kuru veicot tirgus dalībnieki riskē ciest zaudējumus, un ka apgalvotais kaitējums prasītāju profesionālajam prestižam un prasītāju garīgās ciešanas nav nekādi pierādītas.

3. Par cēloņsakarības pastāvēšanu

86 Prasītāji uzskata, ka šajā gadījumā ir izpildīts nepieciešamais nosacījums par cēloņsakarības pastāvēšanu starp pārmesto prettiesisko rīcību un kaitējumu. Tie

apgalvo, ka, ja Komisija un Padome būtu veikušas nepieciešamos pasākumus slimības perēkļa izplatīšanās novēršanai, būtu novērsti arī audzētājiem radušies zaudējumi. Šo iestāžu veiktās sliktās pārvaldības dēļ slimības izplatības faktoriem ārpus tās ģeogrāfiskās teritorijas, kurā tā tika konstatēta, netika piemērota stingrāka kontrole un tādējādi radās tiešais krīzes cēlonis.

- 87 Prasītāji atzīmē, ka ir zinātniski pierādīts, ka gaļas un kaulu milti bija GSE izplatības kanāls. Komisija un Padome šajā sakarā piemērotus pasākumus esot veikušas tikai 2000. gada decembrī ar Lēmumu 2000/766, ar ko pilnībā aizliedza pārveidotu dzīvnieku izcelsmes proteīnu izmantošanu nobarojamo dzīvnieku barībā. Pēc šo pasākumu veikšanas krīze vairs nav atkārtojusies.
- 88 Prasītāji turklāt apgalvo, ka slimības izplatīšanās Spānijā 2000. gada beigās tiešais iemesls ir Lēmums 98/256, ar ko tika atcelts 1996. gadā noteiktais embargo Apvienotās Karalistes izcelsmes dzīvnieku dzīvniekiem, gaļai un dzīvnieku izcelsmes miltiem. Šis priekšlaicīgās embargo atcelšanas dēļ GSE izplatījās valstīs importētājās. Prasītāji šajā sakarā norāda, ka, ja vidējais slimības inkubācijas periods ir no 4 līdz 5 gadiem, tad zinātniskajos pētījumos ir pierādīts, ka minimālais inkubācijas periods ir aptuveni 22 mēneši. Pirmie gadījumi Spānijā tika konstatēti divus gadus pēc embargo atcelšanas.
- 89 Prasītāji arī uzskata, ka šīs prāvas apstākļi atšķiras no apstākļiem lietā, kurā tika pasludināts iepriekš minētais spriedums lietā *Coldiretti u.c./Padome un Komisija*, kur Pirmās instances tiesa prasību tika noraidījusi, pamatojoties uz to, ka liellopu gaļas patēriņa samazināšanās 1996. gadā ir saistāma ar datu par GSE pārnēsāšanas iespēju uz cilvēku publicēšanu. Šajā gadījumā liellopu gaļas patēriņš Spānijā saruka 2000. gadā, tā pamatā neesot nekādam zinātniskajam populismam. Šīs krīzes cēlonis esot bijis jaunu GSE gadījumu masveida parādīšanās, no kuriem pirmais gadījums bija Spānijā 2000. gada novembrī. Faktiski, ja Spānijas patērētājs būtu zinājis, ka slimība ir ierobežota ar Apvienotās Karalistes teritoriju, tas nebūtu atteicies no

liellopu gaļas patēriņa. Prese par krīzi Spānijā nebūtu vainojama tikai tādēļ, ka tajā kaut kas bija atspoguļots. Turklāt lietā, kurā tika pasludināts iepriekš minētais spriedums lietā *Coldiretti* u.c./Padome un Komisija, Pirmās instances tiesa norādīja, ka, pat ja būtu veikti prasītie pasākumi, nav pierādīts, ka audzētāji nebūtu cietuši zaudējumus tirgus samazināšanās dēļ. Šajā prāvā pasākumi, par kuru neveikšanu tiek izteikta kritika, ir tieši tie pasākumi, kurus Padome veica 2000. gada 4. decembrī — tikai piecpadsmit dienas pēc pirmā GSE gadījuma konstatēšanas Spānijā — un tas ir pilnīgs aizliegums izmantot gaļas un kaulu miltus nobarojamo dzīvnieku barībā.

- 90 Visbeidzot, prasītāji norāda, ka izmeklēšanas komisijas ziņojums apstiprina, ka Komisija un Padome ir atbildīgas par krīzi, kuru izraisīja GSE izplatīšanās dalībvalstīs. Kaut arī šis ziņojums tika uzrakstīts 1997. gadā, tā secinājumus var attiecināt uz situāciju šajā prāvā, jo iestāžu-atbildētāju pēc 1997. gada pieņemtajās normās vismaz līdz 2000. gada decembrim tika ievēroti minētajā ziņojumā ietvertie ieteikumi.
- 91 Atbildētājas uzskata, ka prasītāji šajā prāvā nav pierādījuši tiešas cēloņsakarības pastāvēšanu starp pārmestajām prettiesiskajām darbībām un apgalvoto kaitējumu.
- 92 Padome piekrīt, ka zinātniskie dati par GSE norāda, ka slimība galvenokārt tiek pārnēsāta, lietojot barībā gaļas un kaulu miltus, kuros ir slimības ierosinātājs. Tā tomēr uzsver, ka kopš 1994. gada jūlija dalībvalstīm saskaņā ar Lēmumu 94/381 bija jāaizliedz atgremotāju barībā izmantot no zīdītāju audiem iegūtus proteīnus.

- 93 Komisija norāda, ka — gluži kā tas izriet arī no tās 1997. gada 20. oktobra ziņojuma (skat. iepriekš 64. punktu) — vairākas dalībvalstis, tostarp Spānija, bija izdarījušas pārkāpumus GSE sakarā veikto pasākumu piemērošanā un ka tādēļ tā 1997. gada 26. jūnijā nolēma ierosināt pārkāpuma procedūru pret desmit valstīm. Galu galā, būtu svarīgi arī ņemt vērā britu miltu ražotāju un Apvienotās Karalistes iespējamo atbildību par slimības nokļūšanu kontinentā.
- 94 Atbildētājas turklāt uzskata, ka prasītāji nav pierādījuši, ka agrāka rīcība no to puses vai citādu pasākumu veikšana būtu palīdzējusi izvairīties no pirmo GSE gadījumu konstatēšanas Spānijā. Ņemot vērā GSE inkubācijas perioda ilgumu, kā arī dalībvalstu pārkāpumus, tās secina, ka pat agrāks un striktāks Kopienų iestāžu pasākums negarantētu slimības izplatīšanās novēršanu. Turklāt nekas nenorāda, ka, ja arī būtu veikti citi pasākumi, tad cenas nebūtu kritušas no citām valstīm ienākušās informācijas un datu rezultātā.
- 95 Atbildētājas uzskata, ka Spānijas patērētāju reakciju izraisījušais faktors ir riska pārvešanās uz tiem. Tādējādi plašsaziņas līdzekļos radusies trauksme sakarā ar pirmo GSE gadījumu Spānijā patērētāju vidū izraisīja zināmu paniku. Jaunu aizlieguma pasākumu veikšana 2000. gada decembrī, Kreicfelda-Jakoba slimības gadījumu neesamība cilvēkiem Spānijā vai GSE vājāka ietekme šajā valstī, salīdzinot ar citām dalībvalstīm, nemazināja Spānijas patērētāju uzticamības krīzi.
- 96 Visbeidzot, Padome apstrīd apgalvoto izmeklēšanas komisijas ziņojuma pierādījuma vērtību šajā prāvā. Pirmkārt, minētais ziņojums tika pieņemts vairāk gadu pirms Lēmuma 98/256 pieņemšanas. Otrkārt, šajā dokumentā nebija runas par iespējamo juridisko atbildību, bet gan tikai vairāki ieteikumi un politiska rakstura vērtējumi.

Pirmās instances tiesas vērtējums

- 97 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai iestātos Kopienas ārpuslīgumiskā atbildība par tās iestāžu prettiesisku rīcību EKL 288. panta otrās daļas nozīmē, ir jābūt izpildītiem šādiem kritērijiem: iestādēm pārmestās rīcības prettiesiskums, zaudējumu esamība un cēloņsakarības esamība starp norādīto rīcību un zaudējumiem (Tiesas 1982. gada 29. septembra spriedums lietā 26/81 *Oleifici Mediterranei*/EEK, *Recueil*, 3057. lpp., 16. punkts; Pirmās instances tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums lietā T-175/94 *International Procurement Services*/Komisija, *Recueil*, II-729. lpp., 44. punkts; 1996. gada 16. oktobra spriedums lietā T-336/94 *Efisol*/Komisija, *Recueil*, II-1343. lpp., 30. punkts, un 1997. gada 11. jūlija spriedums lietā T-267/94 *Oleifici Italiani*/Komisija, *Recueil*, II-1239. lpp., 20. punkts).
- 98 Attiecībā uz pirmo no minētajiem kritērijiem pastāv prasība, ka ir jāpierāda pietiekami būtisks tādas tiesību normas pārkāpums, ar ko privātpersonām ir piešķirtas kādas tiesības (Tiesas 2000. gada 4. jūlija spriedums lietā C-352/98 P *Bergaderm* un *Goupil*/Komisija, *Recueil*, I-5291. lpp., 42. punkts). Runājot par prasību, ka pārkāpumam ir jābūt pietiekami būtiskam, noteicošais kritērijs, kas pierāda, ka šī prasība ir izpildīta, ir tas, ka attiecīgā Kopienas iestāde acīmredzami un būtiski ir pārkāpusi savas rīcības brīvības robežas. Ja šai iestādei ir visnotaļ ierobežota rīcības brīvība vai tās nav vispār, tad vienkāršs Kopienas tiesību pārkāpums var būt pietiekams, lai uzskatītu, ka pastāv pietiekami būtisks pārkāpums (Tiesas 2002. gada 10. decembra spriedums lietā C-312/00 P Komisija/*Comar* un *Tico*, *Recueil*, I-11355. lpp., 54. punkts; Pirmās instances tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedums apvienotajās lietās T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 un T-225/99 *Comafrika* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, *Recueil*, II-1975. lpp., 134. punkts).
- 99 Ja viens no minētajiem kritērijiem nav izpildīts, prasība ir pilnībā jānoraida, nepārbaudot citus kritērijus (iepriekš minētais spriedums lietā *KYDEP*/Padome un Komisija, 19. un 81. punkts, un Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. februāra spriedums lietā T-170/00 *Förde-Reederei*/Padome un Komisija, *Recueil*, II-515. lpp., 37. punkts).

- 100 Šajā prāvā vispirms ir jāizvērtē jautājums par cēloņsakarības pastāvēšanu starp iestāžu-atbildētāju iespējami prettiesisko rīcību un prasītāju apgalvotajiem zaudējumiem.
- 101 No pastāvīgās judikatūras izriet, ka cēloņsakarība EKL 288. panta otrās daļas nozīmē pastāv, ja ir tieša faktiskā cēloņsakarība starp attiecīgās iestādes pieļauto kļūdu un norādītajiem zaudējumiem, un šīs sakarības esamība ir jāpierāda prasītājam (Tiesas 1992. gada 30. janvāra spriedums apvienotajās lietās 363/88 un 364/88 *Finsider u.c./Komisija, Recueil*, I-359. lpp., 25. punkts; iepriekš minētais spriedums lietā *Coldiretti u.c./Padome un Komisija*, 101. punkts).
- 102 Šajā gadījumā prasītāju apgalvotās prettiesiskās darbības galvenokārt bija nepieņemama, kļūdaina, neatbilstošu vai novēlotu normu un pasākumu pieņemšana cīņai ar GSE. Līdz ar to prasītāji iestādēm-atbildētājam pārmet to, ka tās nav izpildījušas savus uzraudzības un kontroles pienākumus dzīvnieku veselības un sabiedrības veselības jomā, it īpaši, pirmkārt, neīstenojot EKL 152. panta 4. punkta b) un c) apakšpunkta noteikumus; otrkārt, neveicot Direktīvās 89/662 un 90/425 paredzētos aizsargpasākumus un, treškārt, nekontrolējot, kā dalībvalstu iestādēs, it īpaši Apvienotās Karalistes iestādēs, tiek ievērots Kopienų tiesiskais regulējums. Konkrētāk, prasītāji Kopienų iestādēm pārmet, pirmkārt, to, ka tās pārāk vēlu ir aizliegušas nobarojamo dzīvnieku barībā izmantot gaļas un kaulu miltus, kā arī laicīgi nav noteikušas atbilstošas dzīvnieku pārpalikumu pārstrādes procedūras, lai nodrošinātu GSE ierosinātāju dezaktivizāciju; otrkārt, pārāk vēlu ir aizliegušas SRM izmantošanu un, treškārt, pārāk agri ir atcēlušas embargo, kas 1996. gadā tika noteikts Apvienotās Karalistes izcelsmes liellopiem, liellopu gaļai un gaļas un kaulu miltiem.
- 103 Prasītāji uzskata, ka šī sliktā GSE krīzes pārvaldība, ko veikušas Padome un Komisija, ir kavējusi GSE izskausšanu Apvienotās Karalistes teritorijā, kur tā izcēlās, un ļāvusi šai slimībai izplatīties vairākās kontinentālās Eiropas valstīs, tostarp arī Spānijā. GSE

konstatēšana šajā valstī radīja prasītājiem ļoti būtiskus ekonomiskus zaudējumus, it īpaši liellopu gaļas patēriņa samazināšanās un tās cenu krituma dēļ, un tiem tika nodarīts arī morālais kaitējums. Prasītāji uzskata, ka iestāžu-atbildētāju iespējami prettiesiskā rīcība un bezdarbība ir tiešs minēto zaudējumu cēlonis.

- 104 Padome un Komisija turpretī uzskata, ka prasītāji šajā gadījumā nav pierādījuši tiešas cēloņsakarības pastāvēšanu starp šīm apgalvotajām prettiesiskajām darbībām un zaudējumiem. Šīs iestādes it īpaši apstrīd to, ka to rīcība vai bezdarbība ir uzskatāma par iemeslu tam, ka GSE parādījās Spānijā. Tās uzskata, ka nav pierādīts, ka agrāka to rīcība vai citādu pasākumu veikšana varētu palīdzēt izvairīties no pirmā GSE gadījuma parādīšanās šajā valstī. Iestādes-atbildētājas turklāt apgalvo, ka katrā ziņā patērētāju uzticības krīze, kas bija pamatā liellopu gaļas cenu un patēriņa samazinājumam Spānijas tirgū, patiesībā bija plašsaziņas līdzekļu saceltās trauksmes par pirmo GSE gadījumu Spānijā izraisīta.
- 105 Vispirms ir jāatzīst, ka šajā gadījumā liellopu gaļas cenu un patēriņa samazinājums Spānijas tirgū notika pēc tam, kad 2000. gada 22. novembrī tika konstatēts pirmais GSE gadījums šajā valstī, kam laika posmā no 2000. gada novembra līdz 2001. gada novembrim sekoja vairāk nekā 70 GSE gadījumu konstatācija Spānijas teritorijā.
- 106 Nav apstrīdēts, ka tolaik Spānijas patērētāji jau vairākus gadus bija informēti kā par govju trakumsērgas pastāvēšanu ganāmpulkos Apvienotajā Karalistē un citās Eiropas valstīs — tostarp kaimiņvalstīs Francijā un Portugālē —, tā arī par šīs slimības pārnēsāšanas risku uz cilvēku un tās letālajām sekām. Tādēļ pretēji situācijai iepriekš minētajā lietā *Coldiretti* u.c./Padome un Komisija, kurā tirdzniecības apjomu samazinājumu izraisīja SEAC 1996. gada 20. marta paziņojuma publikācija par GSE

iespējamo pārnēsāšanu uz cilvēku (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Coldiretti* u.c./Padome un Komisija, 113. punkts), šajā prāvā zaudējumu pamatā esošā pieprasījuma kritumu neizraisīja presē izplatītu zinātnisko datu vai populisma par riskiem cilvēku veselībai saistībā ar GSE ietekme uz sabiedrisko domu.

107 Šajā lietā patērētāju krīzes, kura izraisīja liellopu gaļas patēriņa samazināšanos Spānijā, tiešais iemesls bija ar GSE slimu liellopu atklāšana šajā valstī. Pretēji iestāžu-atbildētāju viedoklim Spānijas patērētājos bažas radīja GSE konstatēšana Spānijā un nevis iespējamā informatīvā "trauksme" Spānijas plašsaziņas līdzekļos. Faktiski šajā gadījumā, lai noteiktu cēloņsakarību, nav iespējams nošķirt slimības parādīšanos Spānijā no šā fakta izplatības plašsaziņas līdzekļos, lai cik satraucošs tas arī nebūtu.

108 Tādēļ, kaut arī liellopu gaļas tirdzniecības samazināšanos Spānijā izraisīja GSE konstatēšana Spānijā, Kopienas atbildība par prasītāju šā fakta dēļ ciestajiem zaudējumiem var iestāties tikai tad, ja šīs slimības izcelšanās Spānijā tiešais iemesls ir Padomes un Komisijas it kā prettiesiskās darbības vai bezdarbība un tādējādi, tikai ar nosacījumu, ka gadījumā, ja pasākumi, par kuru neveikšanu prasītāji iestādēm izteic kritiku, būtu veikti, slimība Spānijā visticamāk nebūtu izcēlusies.

109 Tādēļ ir jāpārbauda, vai prasītāji ir iesnieguši tādus pierādījumus vai norādes, kas apstiprina, ka iestādēm-atbildētājām pārmestās it kā kļūdainās darbības un bezdarbība ir uzskatāmas par konkrētu un tiešu GSE izcelšanās iemeslu Spānijā.

1. Par apgalvoto kavēšanos aizliegt gaļas un kaulu miltu izmantošanu un noteikt piemērotas dzīvnieku atkritumu pārstrādes procedūras

- 110 Prasītāji uzskata, ka GSE krīze, kas bija pārņēmusi Spāniju, nebūtu notikusi, ja iestādes-atbildētājas 1990. gadā būtu pieņēmušas pilnīgu aizliegumu nobarojamo dzīvnieku barībā izmantot dzīvnieku izcelsmes miltus. Šāds aizliegums tika noteikts tikai ar Lēmumu 2000/766, kurš stājās spēkā 2001. gada 1. janvārī. Prasītāji atbildētājam pārmet arī to, ka tās pārāk vēlu ir noteikušas atbilstošas zīdītājdzīvnieku atkritumu pārstrādes procedūras. Atbilstošas procedūras tika paredzētas tikai ar Lēmumu 96/449, kurš stājās spēkā 1997. gada 1. aprīlī.
- 111 Vispirms ir jāatzīst, ka pat tad, ja konkrēta GSE izcelšanās vieta nav pilnīgi zināma, par šo slimību veiktais zinātniskais darbs norāda uz to, ka — atskaitot nelielu skaitu gadījumu (mazāk nekā 10 %), kas radušies, slimību pārnēsājot no mātes dzīvnieka uz jaundzimušo dzīvnieku — ir ļoti iespējams, ka GSE rodas, ar barību uzņemot gaļas un kaulu miltus, kuros ir slimības ierosinātājs. Faktiski, kā norādīts Lēmumā 94/381, ir jāuzskata, ka GSE esamības ganāmpulkā cēlonis ir atgremotāju proteīni, kuros ir trices ierosinātājs un vēlāk arī GSE ierosinātājs un kuri nav pietiekami apstrādāti, lai šos ierosinātājus dezaktivētu. No tā izriet, ka, lai cīnītos ar šīs slimības izplatīšanos, it īpaši ir jānovērš audu, kuros, iespējams, ir GSE ierosinātājs, nonākšana dzīvnieku barības ķēdē.
- 112 Tādēļ ir jāizvērtē iestāžu-atbildētāju šajā sakarā veiktie pasākumi, proti, pasākumi par gaļas un kaulu miltu izmantošanu un dzīvnieku atkritumu pārstrādes procedūrām. Šajā sakarā ir jānošķir divi šo iestāžu darbības posmi: pirmais posms, kas ilga no GSE atklāšanas Apvienotajā Karalistē 1986. gadā līdz brīdim, kad Komisija 1994. gada 27. jūnijā pieņēma Lēmumu 94/381, ar ko visā Kopienā

aizliedza zīdītāju izcelsmes proteīnus izmantot atgremotāju barībā, un otrais posms, kurš ilga no minētā lēmuma pieņemšanas līdz 2000. gada 4. decembrim, kad tika pieņemts pilnīgs aizliegums izmantot dzīvnieku proteīnus nobarojamo dzīvnieku barībā, kas tika ieviests ar Lēmumu 2000/766.

— Iestāžu-atbildētāju darbības pirms 1994. gada jūnija

- 113 Iestādes-atbildētājas sākotnēji tika uzskatījušas, ka GSE ir dzīvnieku veselības problēma, kura būtībā ir aprobežota tikai ar Apvienotās Karalistes teritoriju, kurā 1986. gadā tika konstatēts pirmais šīs slimības gadījums. Sākot ar 1989. gadu, tās pieņēma pirmo pasākumu kopumu, lai izvairītos no GSE izplatīšanās citās dalībvalstīs, it īpaši ieviešot noteiktus ierobežojumus Kopienas iekšējā tirdzniecībā ar Apvienotās Karalistes izcelsmes liellopiem (skat. it īpaši Lēmumus 89/469, 90/59 un 90/261). Pēc tam ar Lēmumu 90/200 tika ieviesti pasākumi, lai starp Apvienoto Karalisti un citām dalībvalstīm ierobežotu Kopienas iekšējo tirdzniecību ar noteiktiem audiem un orgāniem (smadzenes, mugurkaula smadzenes, mandeles, aizkrūts dziedzeri, liesa un zarnas), kas ir no liellopiem, kuri kaušanas brīdī ir vairāk nekā sešus mēnešus veci, aizliedzot arī citu audu un orgānu, kas nav paredzēti lietošanai cilvēku pārtikā, eksportu. Ar Lēmumu 92/290 visām dalībvalstīm tika noteikts pienākums nodrošināt, ka netiek eksportēti govju dzimtas dzīvnieku embriji no telēm, kurām ir konstatēta GSE vai ir aizdomas par to; Apvienotajai Karalistei ar šo lēmumu tika aizliegts eksportēt embrijus no dzīvniekiem, kuri dzimuši pirms 1988. gada jūlija.
- 114 Līdz ar to ir jāatzīst, ka, kaut arī Apvienotās Karalistes iestādes tās teritorijā, sākot ar 1988. gada jūliju, aizliedza atgremotājus barot ar atgremotāju gaļas un kaulu miltiem, iestādes-atbildētājas sākotnēji nebija veikušas līdzīgus Kopienas līmeņa pasākumus. Kā ticis norādīts, tās tikai 1994. gada jūnijā visā Kopienā aizliedza

zīdītāju proteīnus izmantot atgremotāju barībā, pieņemot Lēmumu 94/381. Tāpat arī Apvienotās Karalistes izcelsmes gaļas un kaulu miltu eksports uz citām dalībvalstīm tika aizliegts tikai 1996. gadā ar Lēmumu 96/239.

- 115 Protams, šajā laikā slimības īpašības un sevišķi tās pārnēsāšanas iemesli nebija pilnībā zināmi. Tāpat arī līdz 1994. gadam GSE gadījumu skaits citās valstīs, izņemot Apvienoto Karalisti — un pavisam nedaudz arī Īrijā — bija ievērojami ierobežots. Laikā no 1988. līdz 1994. gadam kontinentālajā Eiropā GSE tika atklāta tikai Vācijā (4 gadījumi), Dānijā (1 gadījums), Francijā (10 gadījumi), Itālijā (2 gadījumi) un Portugālē (18 gadījumi). Turklāt vairāki gadījumi bija konstatēti šajās valstīs ievestajiem liellopiem.
- 116 Skaidrs ir tas, ka jau 1989. gadā Komisija uzskatīja GSE par “smagu un lipīgu slimību, kuras klātbūtne [var] radīt briesmas dalībvalstu liellopu [ganāmpulkiem]” (skat. Lēmuma 89/469 otro apsvērumu). Jāatzīmē, ka laika posmā no 1989. līdz 1992. gadam veiktie Kopienų pasākumi par ierobežojumiem Apvienotās Karalistes izcelsmes produktu tirdzniecībā attiecās galvenokārt uz dzīvniekiem, kuri šajā valstī bija dzimuši pirms 1988. gada jūlija, tas ir, dzīvniekiem, kuri bija dzimuši pirms Apvienotās Karalistes aizlieguma atgremotāju barībā izmantot atgremotāju gaļas un kaulu miltus (skat. it īpaši Lēmuma 89/469 1. pantu, Lēmuma 90/200 2. panta 2. punktu un Lēmuma 92/290 2. panta 1. un 2. punktu). Līdz ar to ir jāatzīmē, ka Lēmumā 90/59 ir norādīts, ka “ārpus Apvienotās Karalistes dzimuši, bet tajā pēc 1988. gada 18. jūlija ievesti liellopi nav nonākuši saskarē ar slimības ierosinātāju ar barības, kurā tas ir, starpniecību”.
- 117 Tādējādi 1990. gadā iestādes-atbildētājas jau zināmā mērā bija informētas par risku, kāds sakarā ar GSE pastāv dalībvalstu ganāmpulkiem, kā arī par iespējamo cēloņa un seku sakarību starp šīs slimības pārnēsāšanu un atgremotāju gaļas un kaulu miltu ar slimības ierosinātāju lietošanu barībā. Tādēļ var uzskatīt, ka no šo iestāžu puses būtu

bijis prātīgāk pirms 1994. gada jūnija veikt īpašus pasākumus attiecībā uz šo miltu izmantošanu, pamatojoties it īpaši uz Direktīvas 89/662 9. panta 3. un 4. punktu un Direktīvas 90/425 10. panta 3. un 4. punktu.

- 118 Katrā ziņā nav iespējams secināt, ka šādu pasākumu veikšana pat sākuma stadijā būtu palīdzējusi izvairīties no GSE izplatīšanās kontinentā un, precīzāk, šīs slimības nonākšanas Spānijā 2000. gadā. Jāatzīst, ka septiņas dalībvalstis laika posmā no 1989. līdz 1990. gadam veica pasākumus par aizliegumu atgremotāju barībā izmantot no zidītāju audiem iegūtus proteīnus. Tomēr vairākās no šīm valstīm šie pasākumi nevainagojās ar GSE nonākšanas novēršanu to teritorijās. Tādējādi, piemēram, Francijas Republikā, kura zidītāju proteīnus liellopu barībā izmantot aizliedza 1990. gada jūlijā, laikā no 1991. gada līdz 2001. gada maijam tika reģistrēti 328 GSE gadījumi, kuri visi, izņemot vienu, tika konstatēti šajā valstī dzimušiem liellopiem. Tāpat arī Īrijā, kura atgremotājus ar atgremotāju proteīniem barot aizliedza 1989. gada augustā, laikā no 1989. gada līdz 2001. gada maijam tika reģistrēts 651 gadījums, no kuriem lielākā daļa — līdz 1996. gadam; pēc šī datuma konstatētie gadījumi bija konstatēti dzīvniekiem, kuri nebija ievesti. Visbeidzot, Nīderlandes Karaliste 1989. gada augustā arī aizliedza atgremotāju barībā izmantot atgremotāju proteīnus; 16 GSE gadījumi šajā valstī tika konstatēti laikā no 1997. gada līdz 2001. gada maijam un tie visi bija saistīti ar dzīvniekiem, kuri nebija ievesti.
- 119 Turklāt ir jāatzīst, ka tā kā šajā sakarā nebija Kopienas tiesību normu, Spānijas Karaliste varēja veikt valsts līmeņa pasākumus par aizliegumu tās teritorijā atgremotāju barībā izmantot gaļas un kaulu miltus, kuru sastāvā ir atgremotāju proteīni — gluži tādu pašu aizliegumu, kādu, kā jau tika norādīts, pieņēma vairākas citas dalībvalstis. Tiesa, tā kā slimība šajā valstī vēl nebija konstatēta 2000. gadā, Spānijas iestādes līdz tam laikam varēja uzskatīt, ka šādi pasākumi obligāti nav nepieciešami. Tomēr GSE diezgan agri nonāca Spānijas kaimiņvalstīs (proti, 1990. gadā — Portugālē un 1991. gadā — Francijā) un tādēļ Spānijas iestādēm līdz 1994. gadam vajadzēja ļabi apsvērt, vai neveikt īpašus pasākumus attiecībā uz gaļas un kaulu miltu izmantošanu savā teritorijā.

— Iestāžu-atbildētāju darbība laika posmā no 1994. gada jūnija līdz 2000. gada decembrim

- 120 Sākot ar 1994. gadu, atbildētājas pakāpeniski īstenoja stratēģiju, kuras mērķis it īpaši bija novērst, lai visā Kopienā audī, kuros varētu būt GSE ierosinātājs, nenonāktu dzīvnieku barības ķēdē. Ar šo stratēģiju paredzēja, pirmkārt, normas inficēšanās riska samazināšanai, pārstrādājot dzīvnieku atkritumus, un, otrkārt, aizliegumu attiecībā uz barību, kas paredz nodrošināt, ka minēto pārstrādes sistēmu kļūdas gadījumā ganāmpulkā ar barību nenonāk GSE ierosinātājs.
- 121 No visiem šiem pasākumiem uzsvars būtu jāliek uz Lēmumu 94/381, ar kuru visā Kopienā tika aizliegts atgremotāju barībā izmantot zidītāju proteīnus. Kā izriet no šī lēmuma (ceturtais apsvērums), Komisija, iepriekš kopīgi ar VZK detalizēti izvērtējusi situāciju, ir secinājusi, ka vienīgais iespējamais un nozīmīgais avots, kas izraisa sūkļveida encefalopātiju jutīgajās sugās, ir no atgremotājiem iegūti proteīni un ka līdz ar to šo proteīnu izdališana no šo sugu barības mazinās saslimšanas risku. Katrā ziņā ņemot vērā to, ka atgremotāju pārstrādāto proteīnu un no citām zidītāju sugām iegūto proteīnu nošķiršana sagādāja grūtības, Komisija aizliedza visu zidītāju izcelsmes proteīnu izmantošanu atgremotāju barībā — tomēr ar iespēju atsevišķos gadījumos izmantot sistēmas, ar kurām ir iespējams nošķirt atgremotāju proteīnus no proteīniem, kuri nav atgremotāju izcelsmes.
- 122 Prasītāji uzskata, ka šīs normas nav pietiekamas, it īpaši tādēļ, ka ar Lēmumu 94/381 zidītāju proteīnus aizliedza izmantot tikai atgremotāju barībā, bet ne citu nobarojamo dzīvnieku barībā — it īpaši cūku un putnu. Tie norāda, ka šis daļējais aizliegums vēlāk izrādījās esam krustenisko infekciju un tādējādi arī GSE izplatīšanās cēlonis.

- 123 Šajā sakarā ir jānorāda — kā tas arī ir atzīmēts Vadošās zinātniskās komitejas 2000. gada 27. un 28. novembra atzinumā (Lēmuma 2000/766 trešais apsvērumš), kā arī Revīzijas palātas Īpašajā ziņojumā Nr. 14/2001 (29., 30., 32. un 33. punkts) —, ka ir pierādīts, ka zidītāju gaļas un kaulu miltu izmantošana nobarojamo dzīvnieku, kuri nav atgremotāji, barībā, ir risks, ka varētu notikt inficēšanās ar atgremotāju barību. Šis “krusteniskās saslimšanas” risks var rasties kā miltu ražotnēs, tā arī audzēšanas vietās.
- 124 Kā ir norādījuši prasītāji, pilnīgs aizliegums nobarojamo dzīvnieku barībā izmantot dzīvnieku proteīnus visā Kopienā tika pieņemts tikai ar Lēmumu 2000/766, kas stājās spēkā 2001. gada 1. janvārī. Katrā ziņā ir svarīgi atgādināt, ka nepieciešamību pieņemt Lēmumu 2000/766 radīja Kopienas normu par gaļas un kaulu miltiem piemērošanas sistēmiskās kļūdas vairākās dalībvalstīs (Lēmuma 2000/766 ceturtais līdz sestais apsvērumš).
- 125 Faktiski, kā tas izriet no Revīzijas palātas Īpašā ziņojuma Nr. 14/2001 (31. punkts), lielākā daļa dalībvalstu (tostarp Spānijas Karaliste) ir piecietušas zināmu saslimšanas gadījumu skaitu, kaut arī Kopieņu regulējumā maksimālais līmenis nav paredzēts. Laikā no 1998. līdz 2000. gadam Komisijas Pārtikas un veterinārā biroja (PVB) veiktajās pārbaudēs lielākajā daļā dalībvalstu atklājās kļūdas šo miltu tirdzniecības kontroles jomā.
- 126 Neņemot vērā dalībvalstu pienākumu neizpildi attiecībā uz iepriekš minēto barības aizliegumu, PVB pārbaudēs atklājās arī, ka dzīvnieku barības ražošanas nozarē — tai skaitā arī dīrātāji un barības ražotnes — nav pielikts pietiekami pūļu, lai izvairītos no tā, ka gaļas un kaulu milti nokļūst ganāmpulka barībā un šī barība vienmēr netika

atbilstoši etiķetēta (piemēram, Spānijā). Šo pienākumu neizpilde veicināja to, ka dzīvnieku audzētāvās negadījuma rezultātā tika izmantota ganāmpulkam iespējami bīstama barība (Revīzijas palātas Īpašais ziņojums Nr. 14/2001, 33. punkts).

127 Turklāt ir svarīgi atzīmēt, ka kopš 1994. gada Komisija tika progresīvi noteikusi dīršanas metodes, kas izmantojamas, lai esošo GSE ierosinātāju klātbūtni samazinātu to inficēto dzīvnieku atkritumos, kuri tiek pārstrādāti gaļas un kaulu miltos, ko izmanto nobarojamo dzīvnieku, kuri nav atgremotāji, barībā. Turklāt Komisija īstenoja pasākumus, ar ko nodrošināja dīršanas iekārtu un dzīvnieku barības ražotāju pārbaudes un atļauju izsniegšanu.

128 Tādējādi ar Lēmumu 94/382 tika aizliegtas dažas atgremotāju atkritumu pārstrādes metodes, kuras saskaņā ar zinātniskiem pētījumiem bija izrādījušās neefektīvas, lai dezaktivētu GSE ierosinātājus (lēmuma septītais apsvērums). Ar šo lēmumu noteiktās minimālās prasības tomēr skaidri bija apzīmētas kā pagaidu un bija jau paredzēti to vēlāki grozījumi, ņemot vērā nākotnē iegūstamos zinātniskos datus, lai slimības ierosinātāju varētu pietiekami dezaktivēt ar visām metodēm. Veikusi jaunus pētījumus, Komisija secināja, ka tikai viena no pārbaudītajām sistēmām ir pietiekama, lai pilnībā dezaktivizētu trīces ierosinātāju gaļas un kaulu miltos — proti, karstuma izmantošana partijas sistēmā, kad pārstrādes minimālā temperatūra ir 133°C 3 bāru spiedienā vismaz divdesmit minūtes —, kas tiek piemērota kā vienīgā pārstrāde vai kā pirms pārstrādes vai pēcparstrādes sterilizācija (Lēmuma 96/449 piektais un septītais apsvērums). Tādēļ ar Lēmumu 96/449 sākot no 1997. gada 1. aprīļa tika paredzēti minimālie dzīvnieku atkritumu pārstrādes parametri, lai dezaktivētu GSE ierosinātājus, un dalībvalstīm uzlikts pienākums neatļaut pārstrādes procedūras, kuras šiem parametriem neatbilst. Kaut arī prasītāji iestādēm-atbildētājiem pārmet, ka tās nav agrāk noteikušas dzīvnieku atkritumu pārstrādes procedūras kā tikai ar Lēmumu 96/449, neņemot vērā, ka Parlaments tā

piemērošanu tika pieprasījis jau 1993. gadā, tie tomēr nav iesnieguši nevienu pierādījumu par to, ka, ņemot vērā tābrīža zinātniskos datus, iepriekš pieņemtās normas — it īpaši Lēmuma 94/382 normas — to pieņemšanas brīdī būtu bijušas uzskatāmas par nepietiekamām vai kļūdainām.

129 Turklāt ir jānorāda, ka ar Lēmumu 94/474 no Apvienotās Karalistes tika aizliegts izvest visus produktus, uz kuriem attiecas Lēmums 94/382 un kuri ražoti pirms 1995. gada 1. janvāra. Pēc tam ar Lēmumu 96/239 pilnībā aizliedza no Apvienotās Karalistes teritorijas izvest zīdītāju gaļas un kaulu miltus, kā arī produktus, kas iegūti no Apvienotajā Karalistē nokautiem govju dzimtas dzīvniekiem un kas varētu nonākt dzīvnieku barības ķēdē. Visbeidzot, Komisija ar Lēmumu 97/735 aizliedza visā Kopienā uz citām dalībvalstīm vai trešām valstīm nosūtīt pārstrādātus zīdītāju atkritumus, kuri nav pārstrādāti saskaņā ar Lēmumā 96/449 paredzētajiem parametriem. Turklāt tā noteica, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai minētie atkritumi nenonāktu dzīvnieku barības ķēdē.

130 Visbeidzot, ir jāatzīmē, — kā to norāda arī Revīzijas palāta savā Īpašajā ziņojumā Nr. 14/2001 (28. punkts) — ka PVB veiktās pārbaudes lielākajā daļā dalībvalstu, tostarp arī Spānijā, norādīja uz problēmām, kas saistītas ar novēlotu Kopienas normu par dirāšanas metodēm un dzīvnieku barību transpozīciju, kā arī grūtībām atļauju izsniegšanā dirāšanas uzņēmumiem un attiecīgo pārstrādes prasību ievērošanas uzraudzību.

— Secinājums

131 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāsecina, ka iestāžu-atbildētāju veiktā pārvaldība saistībā ar problemātiku gaļas un kaulu miltu izmantošanā nobarojamo dzīvnieku

barībā, tostarp it īpaši atgremotāju barībā un dzīvnieku atkritumu pārstrādē, nav uzskatāma par konkrētu un tiešu iemeslu GSE konstatēšanai Spānijā. Faktiski, nav pierādīts, ka, ja šīs iestādes būtu iepriekš veikušas pasākumus, kurus tās veica vēlāk, GSE nekādā veidā šajā valstī nebūtu nonākusi. Šajā sakarā ir jāatgādina, ka apgalvotā iestāžu-atbildētāju pasākumu neefektivitāte lielākoties cēlās no šo pasākumu nepareizas un kļūmīgas piemērošanas, ko veica dalībvalstu iestādes un privātie saimnieciskās darbības subjekti.

2. Par iespējamo novēlošanos noteikt aizliegumu izmantot SRM

- ¹³² Prasītāji Kopienų iestādēm pārmet, ka tās tikai novēloti ir reaģējušas uz PVO ekspertu grupas 1996. gada aprīļa rekomendācijām un VZK 1996. gada oktobra secinājumiem par nepieciešamību izskaust SRM no visām barības ķēdēm. Tie it īpaši atzīmē, ka visu veidu SRM izmantošanas aizliegumu — kuram saskaņā ar Lēmumu 97/534 bija jāstājas spēkā 1998. gada 1. janvārī — Komisija un Padome vēlāk atlika gandrīz par trim gadiem, līdz 2000. gada 1. oktobrim.
- ¹³³ Ir jāatzīst, — kā to norāda arī prasītāji — ka Komisijas priekšlikumu par to, ka no dzīvnieku un cilvēku barības ķēdēm ir jāizdala SRM, pieņemšanā un īstenošanā bija vērojama novēlošanās.
- ¹³⁴ Ir svarīgi norādīt, ka katrā ziņā pirms Lēmuma 97/534 pieņemšanas iestādes-atbildētājas bija veikušas pasākumus šajā jomā. Tādējādi it īpaši ar Lēmumu 90/200 tika aizliegta tādu produktu kā smadzenes, mugurkaula smadzenes, aizkrūts dziedzeris, mandeļas, liesa un zarnas, kas iegūti no dzīvniekiem, kuri kaušanas

brīdī ir vecāki par sešiem mēnešiem, izvešana no Apvienotās Karalistes. Tāpat arī ir jāņem vērā iestāžu-atbildētāju pieņemtās normas attiecībā uz gaļas un kaulu miltu izmantošanu atgremotāju barībā, kā arī iepriekš minētās normas par dzīvnieku atkritumu pārstrādi.

135 Turklāt ir jāatgādina, ka, pirms stājās spēkā Lēmums 2000/418, ar kuru galīgi tika noregulēta SRM izmantošana Kopienā, vairākas dalībvalstis jau bija pieņēmušas valsts tiesisko regulējumu par SRM izdalīšanu no barības ķēdēm. Īpaši jānorāda uz Beļģijas Karalisti, Francijas Republiku, Īriju, Luksemburgas Lielhercogisti, Nīderlandes Karalisti, Portugāles Republiku un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti. Spānijas Karaliste un Itālijas Republika savukārt aizliedza SRM izmantošanu, kas ir no dzīvniekiem, kuri ir no GSE ietekmētajām valstīm.

136 Īpaši jāatzīmē, ka 1996. gada 4. jūlijā Spānijas Karaliste aizliedza savā teritorijā ievest dažus riskam pakļautos liellopu produktus no Francijas, Īrijas, Portugāles un Šveices un paredzēja, ka tie jāiznīcina gadījumā, ja šo valstu izcelsmes liellopi ir nokauti Spānijā. Produktu, uz kuriem attiecās šis aizliegums, starpā bija arī smadzenes, mugurkaula smadzenes, acis, aizkrūts dziedzeris, mandeles, liesa un zarnas. 1996. gada 9. oktobrī šis pasākums tika attiecināts arī uz atsevišķiem aitu un kazu orgāniem, kuriem bija iepriekš minēto valstu izcelsme, kā arī no Apvienotās Karalistes, jo pēdējā sākotnējā sarakstā nebija iekļauta Lēmumā 96/239 paredzēto pasākumu dēļ.

137 Šajos apstākļos ir jāsecina, ka novēlošanās, ko prasītāji pārmet iestādēm-atbildētājam attiecībā uz SRM izmantošanas aizliegumu visā Kopienā, nav uzskatāma par noteicošo cēloni tam, ka Spānijā 2000. gadā izcēlās GSE. Nav arī pierādīts, ka, ja šīs iestādes būtu veikušas agrāk tos pasākumus, ko tās veica vēlāk, GSE nekādi šajā valstī nebūtu nokļuvusi.

3. Par it kā pāragro embargo atcelšanu Apvienotās Karalistes izcelsmes liellopiem, liellopu gaļai un gaļas un kaulu miltiem

- 138 Prasītāji uzskata, ka embargo, kas ar Lēmumu 96/239 tika uzlikts britu liellopiem, to produktiem un miltiem, bija nepieciešams un piemērots, lai novērstu GSE izplatīšanos, un uzskata, ka iestādes-atbildētājas kļūdaini un pāragri šo embargo mikstināja. Pirmkārt, ar Lēmumu 96/362 tika atcelts aizliegums eksportēt tādus produktus kā sperma, želatīns un tauki. Otrkārt, ar Lēmumu 98/256, sākot ar 1998. gada 1. jūniju, atcēla aizliegumu eksportēt Apvienotās Karalistes izcelsmes liellopus, gaļu un dzīvnieku izcelsmes miltus. Visbeidzot, treškārt, ar Lēmuma 98/692 pieņemšanu tika iezīmēts beidzamais posms šai valstij uzliktā embargo pakāpeniskajā atcelšanā. Prasītāji norāda, ka slimības izplatīšanās Spānijā 2000. gada beigās tiešais cēlonis ir šī priekšlaicīgā embargo atcelšana, it īpaši pieņemot Lēmumu 98/256.
- 139 Ir jāatgādina, ka 1996. gada 27. martā Komisija pieņēma Lēmumu 96/239, ar ko uz pagaidu laikposmu no Apvienotās Karalistes teritorijas uz citām dalībvalstīm un trešām valstīm aizliedza eksportēt jebkādus liellopus, to gaļu vai no tās iegūtus produktus, to spermu un embrijus, kā arī zidītāju gaļas un kaulu miltus. Šis embargo galvenokārt tika pamatots uz neskaidrību sakarā ar GSE pārnēsāšanas uz cilvēku risku, kas patērētāju vidū bija radījis lielas bažas, un ar to tika izpildīts vairāku dalībvalstu un trešo valstu lēmums aizliegt to teritorijā ievest Apvienotās Karalistes izcelsmes dzīvus liellopus un liellopu gaļu.
- 140 Pēc tam, kā arī norāda prasītāji, ar Lēmumu 96/362 tika atcelts aizliegums no Apvienotās Karalistes eksportēt liellopu spermu un citus produktus, kā, piemēram, želatīnu, dīkalcija fosfātu, aminoskābes un peptīdus, taukus, to produktus vai derivātus, ar noteikumu, ka tie ir iegūti saskaņā ar šā lēmuma pielikumā paredzētajām metodēm iestādēs, kuras atrodas valsts veterinārārsta kontrolē. Kā

norādīts šā lēmuma preambulā, Komisija iepriekš bija apspriedusies ar kompetentajām zinātniskajām komitejām, lai nodrošinātu, ka šos produktus var uzskatīt par drošiem dzīvnieku veselībai. Prasītāji nav pierādījuši savus apgalvojumus un nav arī iesnieguši nekādu informāciju, kas izskaidrotu, kādēļ šo produktu eksportam no Apvienotās Karalistes varētu būt kaut kāda saistība ar GSE parādīšanos Spānijā.

- 141 Attiecībā uz Lēmumu 98/256, ar ko atceļ Lēmumu 96/239, pieņemšanu ir jāatzīst, ka — pretēji prasītāju apgalvojumam — ar to netika nedz atcelti ierobežojumi liellopu, dzīvnieku miltu un gaļas eksportam no Apvienotās Karalistes, nedz arī grozītas attiecīgās Apvienotās Karalistes atbildīgo iestāžu un iestāžu—atbildētāju kompetences. Ar šo lēmumu tika vienīgi mīkstināts aizliegums no Ziemeļīrijas eksportēt svaigu atkaulotu gaļu, maltu gaļu un gaļas izstrādājumus un produktus, kas ir no dzīvniekiem, kuri dzimuši un audzēti Ziemeļīrijā un ir no ganāmpulkiem, kas sertificēti kā brīvi no GSE, un kuri nokauti Ziemeļīrijā speciāli šim mērķim paredzētās kautuvēs. Neņemot vērā šo ļoti šauru izņēmumu, Lēmumā 98/256 tika saglabāts aizliegums no Apvienotās Karalistes eksportēt dzīvus liellopus un to embrijus, gaļas miltus, zīdītāju izcelsmes gaļas un kaulu miltus, kā arī gaļu un produktus, kuri varētu nokļūt cilvēku vai dzīvnieku barības ķēdē, kuri iegūti no Apvienotajā Karalistē nokautiem liellopiem. Tāpat arī Ziemeļīrijā ražoti gaļas un kaulu milti neietilpa šajā daļējā izņēmumā attiecībā uz eksporta no Apvienotās Karalistes aizliegumu (skat. Lēmuma 98/256 6. panta 1. punkta c) apakšpunktu, lasot to kopā ar 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta ii) daļu Padomes 1976. gada 21. decembra Direktīvā 77/99/EEK par veselības problēmām, kas ietekmē Kopienas iekšējo tirdzniecību ar gaļas produktiem (OV L 26, 85. lpp.)).

- 142 No tā izriet, ka ar Lēmumu 98/256 ieviestie pasākumi nevarēja izraisīt GSE nonākšanu Spānijā, jo tie aizliedza eksportēt no Apvienotās Karalistes kā gaļas un kaulu miltus, tā arī dzīvus liellopus. It īpaši tā iespēja tirgot svaigu atkaulotu gaļu, maltu gaļu vai gaļas izstrādājumus no Ziemeļīrijas, kura radās ar Lēmumu 98/256,

nevar būt iemesls GSE nonākšanai Spānijas ganāmpulkos, jo šie produkti ir paredzēti lietošanai cilvēku pārtikā un netiek izbaroti atgremotājiem.

143 Visbeidzot, attiecībā uz Lēmumu 98/692 ir jāatgādina, ka ar to tika mīkstināts aizliegums no Apvienotās Karalistes eksportēt tādu svaigu atkaulotu gaļu, maltu gaļu un gaļas izstrādājumus, gaļas produktus un mājdzīvniekiem-gaļēdājiem paredzētus produktus, kas iegūti no liellopiem, kuri dzimuši un audzēti Apvienotajā Karalistē un nokauti šajā valstī kautuvēs, kuras nav izmantotas prasībām neatbilstošu liellopu kaušanai. Pirmkārt, ņemot vērā produktus, kuru eksports tika atļauts, ar šo lēmumu ieviestā embargo mīkstināšana nebūt nebija tāda, kas izraisītu GSE izplatīšanos ārpus Apvienotās Karalistes. Otrkārt, ir jāatzīmē, ka vidējais GSE inkubācijas periods ir no četriem līdz pieciem gadiem. Prasītāji to neapstrīd, bet gan apgalvo, ka minimālais šīs slimības inkubācijas periods ir 22 mēneši. Pat ja pieņem šo minimālo 22 mēnešu periodu, tomēr ir jāsecina, ka katrā ziņā ar Lēmumu 98/692 atļautā eksporta sākuma datums bija 1999. gada 1. augusts un tādēļ šī daļējā embargo atcelšana nevarēja izraisīt slimības nonākšanu Spānijas ganāmpulkos 2000. gada novembrī.

144 Ņemot vērā iepriekšminēto, ir jāsecina, ka prettiesiskās darbības, kuras prasītāji iestādēm-atbildētājam pārmet sakarā ar 1996. gadā Apvienotās Karalistes izcelsmes produktiem noteiktā embargo pakāpenisko atcelšanu, nav uzskatāmas par noteicošo iemeslu tam, ka GSE nonāca Spānijā.

4. Par iestāžu-atbildētāju iespējamo pienākumu neizpildi attiecībā uz uzraudzību un kontroli dzīvnieku veselības un sabiedrības veselības jomās

145 Papildus iepriekšējās sadaļās analizētajām iespējami prettiesiskajām darbībām prasītāji izsaka vispārēju kritiku iestāžu-atbildētāju darbībai laika posmā no 1990. līdz

2000. gadam, tostarp uzsvērdami, ka tās nav izpildījušas savus uzraudzības un kontroles pienākumus. Prasītāji iestādēm-atbildētājiem tostarp pārmet, ka tās nav īstenojušas EKL 152. panta 4. punkta b) un c) apakšpunktu noteikumus, kuros paredzēta iespēja veikt pasākumus veterinārajā un fitosanitārajā jomā, lai nodrošinātu augstu cilvēku veselības aizsardzības līmeni; ka tās nav veikušas Direktīvās 89/662 un 90/425 paredzētos aizsargpasākumus un nav kontrolējušas, kā Kopienų tiesisko regulējumu ievēro dalībvalstu iestādes, it īpaši Apvienotajā Karalistē.

146 Jāatzīst, ka prasītāji precīzi nav norādījuši, kuras darbības un bezdarbība, izņemot iepriekš apskatītās, būtu prettiesiska darbība no iestāžu-atbildētāju puses. Turklāt prasītāji nav nekādā veidā pamatojuši savus apgalvojumus par konkrētu cēloņa un seku sakarību starp apgalvotajiem pārkāpumiem un GSE nonākšanu Spānijā 2000. gadā.

147 Prasītāji tikai atsaucas uz izmeklēšanas komisijas ziņojumu, kurā, kā tie norāda, ir apstiprināts, ka Komisija un Padome ir atbildīgas par krīzi, kas saistīta ar GSE izplatīšanos dalībvalstīs. Ir jāatzīmē, ka minētajā ziņojumā bija izdarīts secinājums par iestāžu-atbildētāju veikto slikto GSE krīzes pārvaldību laikā no 1990. līdz 1994. gadam un norādīts uz to atbildību šajā sakarā. Padomei it īpaši tiek pārmesta tās bezdarbība šajā laika posmā. Komisijai izmeklēšanas komisija tostarp pārmeta, ka tā par prioritāru ir uzskatījusi tirgus darbību un nevis kaitējumu sabiedrības veselībai, jo tā tika pārtraukusi sanitārās pārbaudes Apvienotajā Karalistē laikā no 1990. gada jūnija līdz 1994. gada maijam; mēģinot samazināt problēmu, bija lietojusi dezinformēšanas politiku un pārāk vēlu un pārāk neefektīvi reģlamentējusi gaļas un kaulu miltu jautājumu. Šis ziņojums norāda arī uz Komisijas darbības un tās dienestu koordinācijas kļūdām. Visbeidzot, minētajā ziņojumā ir kritizēta VZK un Pastāvīgās veterinārijas komitejas darbība.

- 148 Katrā ziņā ir jānorāda, ka izmeklēšanas komisijas ziņojumā ir secināts, ka lielākā daļa atbildības par GSE krīzi ir jāuzņemas Apvienotās Karalistes valdībai, kas atļāva gaļas un kaulu miltu, kuri bija šis valsts ganāmpulku inficēšanās pamatā, ražošanas sistēmas grozījumus un pēc 1988. gada nenodrošināja, ka tiek izpildīts aizliegums atgremotājus barot ar šiem miltiem, ne arī pēc tam, ka tiktu pareizi piemērots Kopienų veterinārais regulējums GSE sakarā. Ziņojumā ir kritizētas arī to Apvienotās Karalistes miltu ražotāju un dzīvnieku atkritumu pārstrādātāju darbības, kuri saražoja nekvalitatīvu produktu un ignorēja pastāvošos inficēšanās riskus.
- 149 Visbeidzot, ir jāatzīmē, ka izmeklēšanas komisijas ziņojums tika uzrakstīts 1996. gada laikā un pieņemts 1997. gada februārī, gandrīz četrus gadus pirms GSE izcelšanās Spānijā. Pretēji prasītāju apgalvotajam, minētā ziņojuma secinājumi nav tā vienkārši attiecināmi uz lietā apskatīto situāciju. Līdz ar to, kaut arī prasītāji apstiprina, ka līdz 2000. gadam iestādes-atbildētājas netika ievērojušas minētajā ziņojumā uzskaitītos ieteikumus, ir jāatgādina, ka 1997. gada 14. novembra ziņojumā Parlamenta pagaidu komisija attiecībā uz ieteikumu par GSE ievērošanu ir atzinusi, ka “Komisija [ir] piemērojusi lielāko daļu vai visus GSE izmeklēšanas komisijas ieteikumus vai [ir] uzņēmusies ievērot precīzus šo ieteikumu izpildes termiņus”.
- 150 Līdz ar to Pirmās instances tiesa uzskata, ka atsaukšanās uz šajā ziņojumā ietvertajiem secinājumiem nav pietiekama, lai šīs lietas ietvaros pierādītu tiešu cēloņsakarību starp iestāžu-atbildētāju rīcību un bezdarbību un GSE izcelšanos Spānijā 2000. gadā.
- 151 Turklāt attiecībā uz prasītāju argumentu, ka iestādes-atbildētājas nav nodrošinājušas pietiekamu Kopienų veterinārijas normu izpildi, Pirmās instances tiesa uzskata, ka pat, ja to uzskata par pierādītu, tas nevar būt noteicošais iemesls, kādēļ GSE izcēlās

Spānijā. Atbildība par Kopienu veterinārā regulējuma piemērošanas kontroli principā ir dalībvalstīm. Attiecībā uz Kopienas iekšējai tirdzniecībai piemērojamo veterināro kontroli no Direktīvām 89/662 un 90/425 izriet, ka šīs kontroles galvenokārt ir jāveic preču nosūtītājas dalībvalsts iestādēm un — mazākā apmērā — saņēmējas valsts iestādēm. Nosūtītājam dalībvalstij ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka uzņēmēji pilda veterinārās prasības visos produktu ražošanas, uzglabāšanas, tirdzniecības un pārvadāšanas posmos (Direktīvas 89/662 4. pants; Direktīvas 90/425 4. pants). Tāpat dalībvalstis gadījumā, ja to teritorijā ir atklāta zoonoze vai kāda cita slimība, kas var radīt nopietnu apdraudējumu dzīvniekiem vai cilvēku veselībai, bez kavēšanās ievieš kontroles vai piesardzības pasākumus, kas paredzēti Kopienas normās, vai paredz jebkuru citu pasākumu, ko tās uzskata par piemērotu (Direktīvas 89/662 9. panta 1. punkta pirmā un otrā daļa; Direktīvas 90/425 10. panta 1. punkta pirmā un otrā daļa). Turklāt galamērķa dalībvalsts svarīgu sabiedrības vai dzīvnieku veselības aizsardzības apsvērumu gadījumā drīkst veikt pagaidu aizsargpasākumus, kamēr pasākumus veic Kopiena (Direktīvas 89/662 9. panta 1. punkta trešā un ceturtā daļa; Direktīvas 90/425 10. panta 1. punkta trešā un ceturtā daļa).

- 152 Turklāt Pirmās instances tiesa uzskata, ka nav pierādīts, ka, ja šīs iestādes būtu veikušas — vai būtu to izdarījušas agrāk — stingrākus pasākumus, tostarp pasākumus, kuru neveikšanu pārmet prasītāji, šī slimība nebūtu nekādā veidā ietekmējusi Spānijas ganāmpulkus. No lietas materiāliem izriet, ka valstu iestādes un tirgus dalībnieki bieži ir ignorējuši Kopienas tiesisko regulējumu. To darbības un bezdarbība faktiski ir šķērslis tam, lai varētu konstatēt tiešas cēloņsakarības pastāvēšanu starp Kopienas iestāžu it kā prettiesiskajām darbībām un apgalvotajiem zaudējumiem.

- 153 Kā minēts Revīzijas palātas Īpašajā ziņojumā Nr. 14/2001, PVB kopš 1996. gada veiktajās pārbaudēs ir konstatēts, ka lielākā daļa dalībvalstu (tostarp Spānijas

Karaliste) nav pietiekami modri uzraudzījušas, lai to teritorijā pienācīgi tiktu īstenoti ar GSE saistītie pasākumi. Saskaņā ar Revīzijas palātas minēto otrās GSE krīzes izcelšanās 2000. gadā ir jāaplūko, ņemot vērā minēto nepietiekamo Kopienų regulējuma piemērošanu no dalībvalstu puses, tostarp arī neatbilstošo uzraudzību un aizlieguma atgremotāju barībā izmantot dzīvnieku izcelsmes miltus neievērošanu, kā arī minēto miltu un dzīvnieku barības tirdzniecības nepietiekamo kontroli. Šī dalībvalstu veiktā nepietiekamā Kopienų pastāvošā regulējuma piemērošana neapšaubāmi kavēja GSE izskaušanu un veicināja tās izplatīšanos.

154 Visbeidzot, ir jāņem vērā arī atsevišķu privātu tirgus dalībnieku atbildība par slimības izplatīšanos. Minētajā Revīzijas palātas Īpašajā ziņojumā Nr. 14/2001 ir minēts, ka dzīvnieku barības sektorā pietiekami rūpīgi nav piemērots Kopienų tiesiskais regulējums par GSE, it īpaši par aizliegumu izmantot miltus un etiķetēšanas pienākums.

155 No tā izriet, ka nav pierādīts, ka Komisijai un Padomei pārmestā uzraudzības un kontroles pienākumu neizpilde sabiedrības veselības jomā bija noteicošais fakts, kādēļ GSE izcēlās Spānijā.

5. Secinājums

156 Ņemot vērā iepriekš minēto, Pirmās instances tiesa neuzskata, ka ir pierādīts, ka Komisijas un Padomes it kā prettiesiskās darbības un bezdarbību varētu uzskatīt par tiešu un konkrētu iemeslu tam, ka GSE slimība izcēlās Spānijā 2000. gadā, un

sekojošajam liellopu gaļas patēriņa un cenu samazinājumam šajā valstī, kas ir šīs prāvas prasītāju apgalvoto zaudējumu pamatā. Turklāt nav arī pierādīts, ka pat tad, ja iestādes-atbildētājas būtu veikušas — vai būtu to izdarījušas agrāk — pasākumus, kuru neveikšanu pārmet prasītāji, šī slimība nebūtu nekādā veidā ietekmējusi Spānijas ganāmpulkus.

157 Līdz ar to ir jāsecina, ka nav pierādīta cēloņsakarības pastāvēšana starp apgalvotajiem zaudējumiem un Kopienu iestādēm pārņemto it kā prettiesisko rīcību.

158 Tādēļ prasība ir jānoraida kā nepamatota un nav jālemj par to, vai šajā lietā ir izpildīti pārējie nosacījumi, lai iestātos Kopienas ārpuslīgumiskā atbildība, proti, iestādēm-atbildētājām pārņemto darbību prettiesiskumu un kaitējuma pastāvēšanu.

Par tiesāšanās izdevumiem

159 Atbilstoši Pirmās instances tiesas reglamenta 87. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā prasītājiem spriedums ir nelabvēlīgs, tiem jāpiespriež segt pašiem savus un atlīdzināt Komisijas un Padomes tiesāšanās izdevumus saskaņā ar to prasījumiem.

Ar šādu pamatojumu

PIRMĀS INSTANCES TIESA

nospriež:

- 1) prasību noraidīt kā nepieņemamu tiktāl, ciktāl tā attiecas uz *Unión de Pagesos un Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos*;
- 2) prasību pārējā daļā noraidīt kā nepamatotu;
- 3) prasītāji sedz paši savus un atlīdzina Komisijas un Padomes tiesāšanās izdevumus.

García-Valdecasas

Cooke

Labucka

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2006. gada 13. decembrī.

Sekretārs

Priekšsēdētājs

E. Coulon

J. D. Cooke

Satura rādītājs

Prāvas rašanās fakti	II - 4863
Process un lietas dalībnieku prasījumi	II - 4872
Par pieņemamību	II - 4874
Par pirmo nepieņemamības pamatu, kas saistīts ar formālām neprecizitātēm attiecībā uz prasītāju identifikāciju	II - 4874
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4874
Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 4876
Par otro nepieņemamības pamatu, kas saistīts ar būtisku faktisku un tiesisku apstākļu, uz kuriem balstīta prasība, neprecizitāti	II - 4877
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4877
Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 4878
Par trešo nepieņemamības pamatu, kas saistīts ar Unió de pagesos un COAG intereses celt prasību šajā lietā neesamību	II - 4879
Par lietas būtību	II - 4881
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4881
1. Par Padomes un Komisijas prettiesiskas rīcības esamību	II - 4882
— Par Kopienų tiesību aktu dzīvnieku un sabiedrības veselības aizsardzības jomā pārkāpumu	II - 4883
— Par labas pārvaldības, tiesiskās palāvēības un rūpības principu pārkāpumu	II - 4890
2. Par kaitējuma pastāvēšanu	II - 4892
3. Par cēloņsakarības pastāvēšanu	II - 4894
	II - 4921

Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 4898
1. Par apgalvoto kavēšanos aizliegt gaļas un kaulu miltu izmantošanu un noteikt piemērotas dzīvnieku atkritumu pārstrādes procedūras	II - 4902
— Iestāžu-atbildētāju darbības pirms 1994. gada jūnija	II - 4903
— Iestāžu-atbildētāju darbība laika posmā no 1994. gada jūnija līdz 2000. gada decembrim	II - 4906
— Secinājums	II - 4909
2. Par iespējamo novēlošanos noteikt aizliegumu izmantot SRM	II - 4910
3. Par it kā pāragro embargo atcelšanu Apvienotās Karalistes izcelsmes liellopiem, liellopu gaļai un gaļas un kaulu miltiem	II - 4912
4. Par iestāžu-atbildētāju iespējamo pienākumu neizpildi attiecībā uz uzraudzību un kontroli dzīvnieku veselības un sabiedrības veselības jomās ..	II - 4914
5. Secinājums	II - 4918
Par tiesāšanās izdevumiem	II - 4919